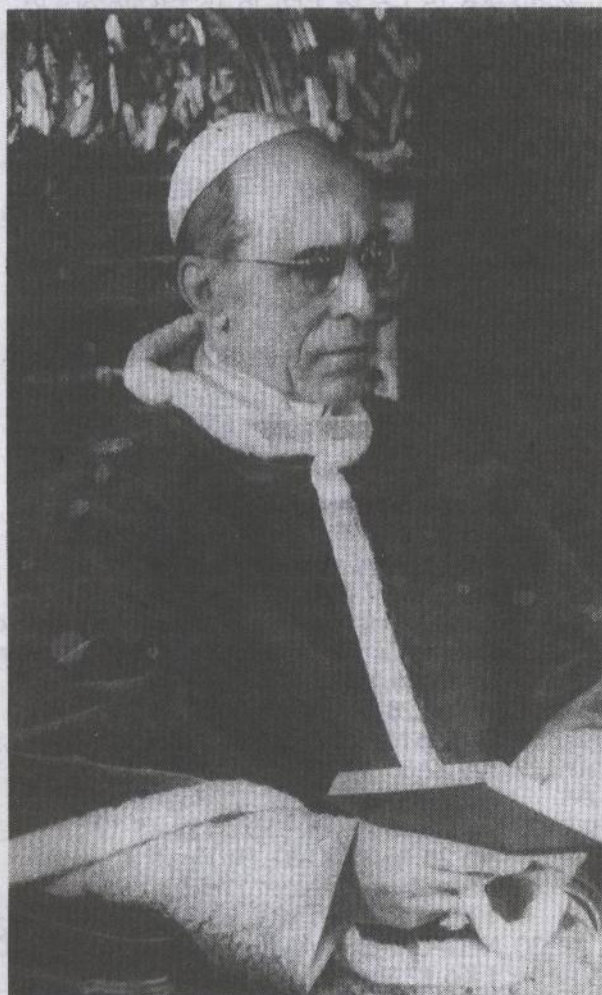

Kiriku Olu

Cesti katoliiklaste häälekandja

4/1993

Selles numbris muuhulgas:

- ✎ Kas paavst Pius XII oli juutide söber või vaenlane?
- ✎ Paavstide kirjutised viimase 100 aasta jooksul
- ✎ Kas Tony Bland oleks ise tahtnud surra?
- ✎ Piiskopi generaalvikaar oli hoopis naisterahvas
- ✎ Ühe katoliiklase elukäik siin ja Siberis

Kiriku Elu 4/93

Eesti katoliiklaste häälekanaja

Ilmus Jaanuarist 1933 kuni juulini 1940.
Uuesti ilmub alates oktoobrist 1989.

Kalender ja lugemised	2
Piiskopi veerg	3
- piiskop Justo Mullor García	
Karupoja kaisus oli nii soe magada	4
- meenutab Erna Bachmann	
Mõtisklusi üksinduses	7
- isa Thomas Merton	
Paavstide kirjutised	10
100 viimase aasta jooksul	
Täielik asjatundmatus	12
ajaloolise tõe käsitlemisel (Paavst Pius XII kaitseks)	
- isa Lothar Groppe SJ	
Uskuda Kristusesse	15
- isa Mieczyslaw Malinski	
Puhka rahu, Tony Bland	18
- isa Kevin Kelly	
Generaalvikaar oli	21
hoopis naisterahvas	
Uudiseid katoliiklikust maailmast	22

Esikaanel: paavst Pius XII

"Kiriku Elu" nr 4 (132) 1993. Katoliku kiriku väljaanne.
Ilmub 12 numbrit aastas, vahelduva sagedusega.
Toimetaja preester Rein Öunapuu.
Toimetuse aadress: Vene tn 18 EE-0001 TALLINN
telefon +372 2 446367

Trükitöö: AS Terbo Ltd., Rävåla pst. 8 TALLINN

Kalender ja lugemised

MAI

- I 1. Ap 9,31-42; Ps 116; Jh 6,55.60-69
Joosep, töömees.
- P 2. Ülestõusemiseaja IV pühapäev Ap 2,14a.
36-41; Ps 23; 1 Pe 2,20b-25; Jh 10,1-10
- e 3. APOSTEL FILIPPUS JA APOSTEL JAAKOBUS.
KIRIKUPÜHA. KI 3,14-15.17.23-24; Ps 90;
Mt 13,54-58
- t 4. Ap 11,19-26; Ps 87; Jh 10,22-30
- k 5. Ap 12,24-13,5a; Ps 67; Jh 12,44-50
- n 6. Ap 13,13-25; Ps 89; Jh 13,16-20
- r 7. Ap 13,26-33; Ps 2; Jh 14,1-6
- l 8. Ap 13,44-52; Ps 98; Jh 14,7-14
- P 9. Ülestõusemiseaja V pühapäev
Ap 6,1-7; Ps 33; 1 Pe 2,4-9; Jh 14,1-12
- e 10. Ap 14,5-18; Ps 115; Jh 14,21-26
- t 11. Ap 14,19-28; Ps 145; Jh 14,27-31a
- k 12. Ap 15,1-6; Ps 122; Jh 15,1-8 Nereus ja
Achilleus, märtrid. Pancratius, märter.
- n 13. Ap 15,7-21; Ps 96; Jh 15,9-11
- r 14. APOSTEL MATTIAS. KIRIKUPÜHA.
Ap 1,15-17.20-26; Ps 113; Jh 15,9-17
- l 15. Ap 16,1-10; Ps 100; Jh 15,18-21
- P 16. Ülestõusemiseaja VI pühapäev
Ap 8,5-8.14-17; Ps 66; 1 Pe 3,15-18; Jh 14,15-21
- e 17. Ap 16,11-15; Ps 149; Jh 15,26-16,4a
- t 18. Ap 16,22-34; Ps 138; Jh 16,5-11
Johannes I, paavst ja märter.
- k 19. Ap 17,15.22-18,1; Ps 148; Jh 16,12-15
- n 20. KRISTUSE TAEVASSEVÕTMISE SUURPÜHA
Ap 1,1-11; Ps 47; Ef 1,17-23; Mt 16,15-20
(Bernardino Sienast, preester).
- r 21. Ap 18,9-18; Ps 47; Jh 16,20-23a
- l 22. Ap 18,23-28; Ps 47; Jh 16,23-28
- P 23. Ülestõusemiseaja VII pühapäev
Ap 1,12-14; Ps 27; 1 Pe 4,13-16; Jh 17,1-11a
- e 24. Ap 19,1-8; Ps 68; Jh 16,29-33
- t 25. Ap 1,15-17.20-26; Ps 113; Jh 15,9-17
Beda Venerabilis, preester ja kiriku doktor.
Gregorius VII, paavst. Maria Magdalena
de Pazzi, neitsi.
- k 26. Ap 20,28-38; Ps 68; Jh 17,11b-19
Filippo Neri, preester. Mälestuspäev.
- n 27. Ap 22,30. 23,6-11; Ps 16; Jh 17,20-26
Augustinus Canteburyst, piiskop.
- r 28. Ap 25,13-21; Ps 103; Jh 21,15-19
- l 29. Ap 28,16-20.30-31; Ps 11; Jh 21,20-25
Nelipühade eelõhtu missa:
1 Mo 11,1-9; Ps 104; Ro 8,22-27; Jh 7,37-39
- P 30. NELIPÜHAD. SUURPÜHA Ap 2,1-11; Ps 104;
1 Ko 12,3b-7.12-13; Jh 20,19-23
- e 31. NEITSI MAARJA KÜLASKÄIK. KIRIKUPÜHA.
Sf 3,14-18a Ps Js 12,2-6; Lk 1,39-56.

**Püha Aujärje saadiku
residentis Baltikumis**

Eesti apostellik administraator
Ülempliskop Justo Mullor Garcia
sekretär isa Mario Cassari
Antakalnio 3, 2065 VILNIUS, Lietuva
telefon 8-0122-740066

**Tallinna p. Peetruse ja Pauluse
kogudus**

Vene tn 18; EE-0001 TALLINN
telefon 44 63 67

isa Rein Öunapuu

- P 10.00 poolakeelne missa
11.30 eestikeelne missa
T 18.00 ladinakeelne missa
K 9.00 ladinakeelne missa
N 17.00 poolakeelne missa
18.00 eestikeelne missa
R 9.00 ladinakeelne missa
18.00 eestikeelne missa
L 9.00 ladinakeelne missa
18.00 ladinakeelne lauldav missa

Pärnu: Iga kuu 1. ja 3. pühapäeval
kell 16.00 eestikeelne missa Pärnu
Ellisabeti kiriku kabelis.

Ahime: Iga kuu 2. ja 4. pühapäeval
kell 17.00 poolakeelne missa kabe-
lis Sõpruse 82. (tel. 233 - 34 003)

Tartu p. Neitsi Maarja kogudus

Veski tn 3; EE-2400 TARTU
telefon 34 235

isa Väino Niitvägi

- P 10.00 poolakeelne missa
18.00 eestikeelne missa
E 8.00 missa
T 18.00 missa
K 8.00 missa
N 8.00 missa
R 8.00 missa
L 18.00 ladinakeelne lauldav missa

tavaliselt on missad
eesti keeles,
vastavalt olukorrale
võib keel muutuda

Valga: Igat pühapäeval kell 14.00
missa Jaani kiriku käärkambris

Tegeva armastuse saadikud

Endla 33-10, EE-0001 TALLINN

telefon 45 15 06

Ülemõde Stanislette

- K ja R 7.00 missa
P,E,K,R 18.00 adoratsioon
T,N,L 7.00 adoratsioon

VATIKANI RAADIO

eestikeelsed saated

Soomekeelsete saadete lõpus:

pühapäeviti kell 22.00

6185 kHz, 7365 kHz ja 1611 kHz

(41, 49 ja 186 m)

esmaspäeviti kell 7.50 (kordus)
sarnadel lainepikkustel ja 9755 kHz

Piiskopi veerg ...

Armsad vennad ja õed,

"Totus tuus" - nii kõlab moto paavst Johannes Paulus II vapil. Need kaks ladinakeelset sõna tähendavad tema täielikku kuulumist Maarjale. Teatud mõttes kuulutab Johannes Paulus II end Jumalaema, Kiriku Ema tööristaks. Paavst teeb selle teatavaks kogu maailma ja kogu kiriku ees, et ta soovib kristlasena ja üleilmse kiriku piiskopina olla juhitud Temast, kes lisaks sellele, et ta oli Kristuse ema, oli ka Tema esimene õpilane.

Kirjutan teile neid ridu maikuu hakul, enne minu järjekordset reisi Rooma, kus ma kohtun veelkord paavst Johannes Paulus II-ga, kes valmistab ette oma visiiti Baltimaadesse. Keskajal sai suur osa nendest maadest - Liivimaa - nimetatud Maarjamaaks.

Sellel kahekordsel eelõhtul mõtleb teie piiskop - ja kavatseb sellest rääkida ka paavstile - et püha Peetruse ametijärglase visiidil, mis leiab aset septembris, peab olema oma osa ka Maarjal. Oodates paavsti saabumist ja olles valmis võtma vastu tema sõnumit, peaks igaüks meist - nii katehumeenid, eri rahvustest usklikud, eestisoost ja väljaspoolt tulevad preestrid kui piiskop - mõtlema, et nad võiksid teha oma isikliku Johannes Paulus II Maarja-programmi.

Kujutleme hetkeks, mis oleks siis, kui kõik eesti katoliiklased või vähemalt enamik, otsustaksid pühendada end "totus tuus" Maarjale. See tähendaks teha Tema meie eeskujuks, vaimseks õpetajaks - juhiks nii üleloomulikkuses kui inimlikkuses. Siis mõistaksime, millest paavst juhindub. Ta pole end üksnes pühendanud Maarjale, vaid kuulutanud ennast Tema õpilaseks.

Kes pühendab ennast Maarjale, ootab Temalt kaitset ja abi. Kes tunneb end Tema õpilasena, käib Tema jälgedes. Pühendumine on üks viis armastada Jumalaema, imetleda Kristuse Ema südameheadust ja hingejõudu. Tema järel käia on midagi enam kui üksnes imetus - imetus on passiivne, järelkäimine aktiivne suhe Maarja eeskujusse, enese muutmine selle järele, mis Maarja elus on hinnaline. Pühendumine ilma järgimiseta on vaid pool sellest, mida Kristus ootab usklikelt, kui nad austavad Tema Ema, kellest risti all on saanud meie kõikide Ema. Võibolla on meid külastava Paavsti rikka isiksuse üks saladusi tema oskuses ühendada oma isiklikus elus pühendumine Maarjale Tema järgimisega suhtes müsteeriumiga, usuga, Jumala Sõnaga, ligimesega, nendega kes kannatavad või rõõmustavad. Jumala tahte suhtes, mis selle noore israeli naise ees avas teed, mis kandsid erinevaid nimesid ja viisid nii erinevatesse suundadesse nagu seda on Naatsaret, Petlem, Egiptus, Kaana, Betaania, Rist, Ülestõusmine.

Maikuust septembrini on vaevalt kolm kuud. Kolm kuud, et olla saatjaks Johannes Paulus II - "sellele, kes tuleb Issanda nimel" - kes ta on pühendanud end Maarjale ning käib Tema järel.

+ Justo Mullor García

Karupoja kaisus oli nii soe magada ...

□ Erna-Ellisabet Bachmann. Autori foto.

Kohtasin Erna Bachmanni oma laupäevastel külaskäikudel Iru vanadekodusse. "Teelkäijate" tüdrukud ütlesid, et siin ühes omaette toas elab üks vanema põlve katoliiklane.

Olen proua Ernaga vestelnud mitmeid kordi, ning toon tema mälestused nüüd lugejani. Mul on rõõm tutvustada teile tõelist katoliiklast, "juurikat", kes ei kartnud metsa- ega Vene karu, ning on ka 83-aastasena kadesusvärselt heas vormis.

Kui mina käisin Tallinnas gümnaasiumis, oli meil klassis üks poola rahvusest tüdruk, Angelina Taitowskaja (ta olevat olnud poola aadlisoost), kes oli katoliiklane. Kord kutsus ta mind Lihavõtte ööseks katoliku kirikusse, see oli 1921. aastal. Teenistus algas kesköösel ja kestis kella viieni hommikul. Mujal läänemaailmas midagi niisugust ei tehtavat, aga Tallinnas peeti teenistust öö läbi nagu vene kirikus.

Luteruse usu kirikutega puutusin ma vähe kokku, mu vanemad käisid kirikus harva. Ja selles kirikus, kus nad käisid, oli üks pastor, kelle käitumine mulle üldse ei meeldinud. Katoliku kirikus käituti hoopis teisiti ja see hakkas mulle meeldima.

Käisin seal edaspidi tihti omapead, kuigi eesti keelt seal küll ei kuulnud. Esimest korda kuulsin eesti keelt kas 1931. või 1932. aastal, kui paater Werling eesti keele ära õppis. Siis oligi nii, et ühel pühapäeval oli jutlus eesti keeles, teisel pühapäeval poola keeles ja kolmandal saksa keeles - ja siis jälle otsast peale. Missa oli ikka ladina keeles.

Hiljem abiellusin luterlasega. Siis tulid rasked ajad, mu mees arreteeriti. Hakkasin jälle kirikus käima; lapsed olid mul ristimata, aga luteri kirikus ma neid ristida ei tahtnud. Ametlikult võtsin ma katoliku usu vastu alles 1940. aastal, pärast seda, kui piiskop Profittlich ära viidi. Kirikus kohtasin tollal palju inimesi, aga praegu ma näiteks oma laste ristivanemate nimesid küll ei mäleta - aga seda võib raamatust järele vaadata, nad ristiti 1942. aastal.

Mu lapsed said katekismuseõpetust ka. Tütar räägib mul siamaani, et kõige ilusamad lapsepõlvemälestused sõja ajast on need tunnid paater Werlingiga. Teda me armastasime väga, ta käis meil lõunal ja pärast pommitamisi tuli ikka vaatama, kuidas meiega on. Ta oli väga kena inimene, ja väga püüdlik. Ta oli juba vana mees, kui ta eesti keelt õppima hakkas ja katekismuse eesti keelde tõlkis. Tal oli kavatsus kirjutada eestikeelne katoliku kiriku ajalugu. Ajaloost rääkis ta lastele ka väga palju.

Minu poeg tahtis hirmsasti missale teenima minna, aga ta oli veel liiga väikene. Pater Werling joonistas talle, millal peab kella helistama ja kuidas käituma. Selle järel rääkis ta, et kui ta ise oli väike poiss, siis polnud tal mõtteski preestriks saada. Kord aga jäi tema õde haigeks ja sai halvatuse. Siis, ma ei mäleta kas ta nägi unes või lihtsalt ise mõtles, et kui ta õpib preestriks, siis õde saab terveks. Õde saigi terveks, eks teda muidugi raviti ka, mitte ainult et ime läbi.

Tallinna kiriku juurest mäletan veel nunnasid, Mariat ja Angelikat - mis ordust nad olid, seda ma ei tea. Peale nende olid veel nuntsiuse nunnad, hallid nunnad. Mustad nunnad, kes kiriku juures elasid, olid haritud, nemad käisid koolis tunde andmas. Ma ei tea, kui palju neid nunnasid oli - mõni ütles et viis, mõni et kolm, aga meie ei küsinud seda nende käest kunagi. Õde Maria oli vanem inimene, temaga olen ma väga palju suhelnud. Kiriku juures oli käsitöötuba, seal tegime vahel tööd, kiriku jaoks ja vaestele kingiks.

Nunnade valduses oli üks talu paar kilomeetrit Tamsalu raudteejaamast eemal. See oli ostetud katoliku kiriku poolt ja sinna kavatseti ehitada suvekodu lastele. Mina sain sinna Taitowskaja kaudu, kui ma veel katoliiklane ei olnud. Katoliiklased selle eest maksuma ei pidanud, teised tegid tavaliselt kirikule annetuse. Minu vanemad olid sellega nõus. Meiega kaasas oli õde Maria ja kaks halli nunna. Siis oli veel tädi Anna, kes ei olnud nunn; oli selline võrdlemisi vana väike naine. Tema elas ka kiriku juures. Mis rahvusest ta oli, ma ei teagi, aga ta rääkis suurepäraselt eesti keelt. Ta oli kas kasvanud kiriku kulul või midagi niisugust, igatahes töötas ta kogu aeg kiriku juures. Meie hüüdsime teda tädi Annaks, õed Annushkaks.

Õde Angelika oli väga ilus. Ma kujutasin ette, kui ilus ta veel siis oleks, kui ta ei oleks nunnariides! Aga kord, see oli juba nõukogude ajal, käisin ma parajasti pojaga mööda linna, kui ta ütles, et ta kuulvat õde Angelika häält. Kaks naist tulid kelguga, üks istus peal, teine vedas. Need olidki tõesti nunnad, aga nad polnud enam üldse nii ilusad. Siis ma leidsin, et hoopis nunnariie teeb ilusaks.

Üheks kõige tähelepanuväärsemaks katoliiklaseks enne sõda oli kindral Laidoneri abikaasa Maria. Pärit oli ta õigeusklikust perekonnast, kuid täiskasvanuna oli ta katoliku usku üle tulnud. Kindral Laidoner oli õigeusku, ainult ma ei tea, millises kirikus nad olid laulatatud. Nad said tuttavaks nii, et Laidoner sai haavata ja tema oli haiglas halastajaõde. Nende poeg, see, kes ennast pärast maha laskis, peaks olema ka ristitud katoliku usku. Kindralit ennast ma katoliku kirikus näinud ei ole, aga tema naine oli üsna aktiivne, käis käsitööd tegemas ja igal pool.

Kui venelased 1944. a. sügisel sisse tulid, hakkasid kirikus vargused peale. Maarja kujul tahtsid nad silmad välja võtta, arvates et need on kalliskivid. Kүүnlad, mis müügiks aknalaua peal seisid, rahakarp kõrval, kadusid koos rahaga. Püha vee nõusse kustutati konisid. Kirikut aga kinni ei pandud.

Neli päeva hiljem, 29. septembril, mind arreteeriti. Arreteerimised käisid tol ajal selle põhjal, et inimestel oli säilinud austus kohtu vastu. Küsiti, kes olid teie tuttavad, ja kui sa ütlesid, siis need kohe arreteeriti - muud süüdistust polnud vajagi kui ainult see, et keegi nimetas sind oma tuttavaks. Selles oli mul natuke taipu, tõin ette ainult need tuttavad, kellest ma raudselt teadsin, et nad on surnud või välismaal. Minu õpetajad koolis olid ainult need, kes olid surnud. Uurija pani seda tähele ja ütles ükskord: "Huvitav, kuidas kõik teie tuttavad on surnud?" Mina muidugi küsisin vastu, et ah kas tõesti, oi kui kahju neist! Praegu kui otsitakse neid, kes teisi julgeolekule ette söötsid, siis minul on selle koha pealt küll süda puhas - nimetasin ainult surnud või välismaale põgenenud inimesi.

Algul pandi mind Pagari tänavale, seal olin mitu nädalat; siis viidi Patarei vanglasse. Seal olid toad, kus oli viis nari, aga inimesi oli sees kuni kolmkümmend. Seal oli palju tähtsaid inimesi - Kaitseliidu naisülem Hiiets näiteks, isegi üks suur kommunist oli seal teiste hulgas. Ükskord kutsuti meid kongist välja, loeti midagi vene keeles ette - siis ma seda veel ei osanud - ja viidi Balti jaama. Inimesed loopisid meid kividega ja sülitasid, sõimasid fashistideks. Siis veeti kaua aega mööda vanglaid ringi; igal pool pandi varastega kokku ja igaüks viis midagi ära, kuigi meil eriti midagi ju polnudki - kasvõi sukad viidi jalast ära.

Sügiseks jõudsimme Hantamantsiiskisse, seal lasti meid lahti, olime väljasaadetud. Kogu linn oli rajatud väljasaadetute jaoks ja nende poolt 35 aastat varem. Mina tegin seal kudumistööd, ma ei oskand ju siis keelt. Kord nädalas pidin end miilitsas näitamas käima. 4. märtsil 1947 mind arreteeriti uuesti, viidi Moskvasse, Butõrkasse - olin seal umbes aasta - hiljem viidi sealt edasi Tjumenisse, kus mind mõisteti mahalaskmisele.

Ah et mille eest? Mulle pakuti kõiki asju, ainult vargust ei pakutud. Ma olin näiteks natuke väljaspool Eestit käinud, mis ma siis muud olin kui spioon. Isamaa reetmist pakuti küll punkt ühe, küll punkt nelja järgi. Ma küsisin, et kas nad ei karda, et ma võin kõik selle kunagi nende vastu pöörata. Uurija ütles: "Ei, sest teie ei lähe siit elusalt ära."

Aga kohtus oli huvitav moment. Nad küsisid, mis on mu viimane sõna. Ütelgu mina, et olin N. Liidu

vastu, sest ma ei tundnud seda. Aga mina ütlesin: "Minu viimane sõna on see: ma olen olnud, olen ja jään igavesti Nõukogude Liidu vastaseks." (selle eest sain pärast kümme aastat). Prokurör tõusis seepeale püsti ja ütles: "Selle inimesega pole muud teha kui ainult maha lasta!" Kahju, et ma neid pabereid sealt enam kätte ei saa, neid oleks huvitav lugeda.

Siis viidigi mind mahalaskmisele - kaks korda. Esimene kord viidi meid kolmekesi, teised kaks lasti maha, mina jäin järgi. Surmaotsuselt puudus prokuröri allkiri. Järgmine kord toodi meid kõiki kolmekesi tagasi, sest arst, kes pidi surmatunnistusele alla kirjutama, ei tulnud millegipärast kohale.

Järgmisel ööl kutsuti mind välja ja öeldi, et surmaotsus muudeti 25 aastaseks sunnitööks - kümme aastat minu "kõne" eest kohtus loeti sinna sisse - pluss viis aastat asumist. Nad mõtlesid, et ma hüppan suurest rõõmust lakke ja olid väga nõrдинud kui ma ütlesin, et kahju! Nad küsisid, et miks? Ma vastasin, et ega ma ei ripugi nii väga selle elu küljes.

Nii Moskvas kui Tjumenis saime me sõduripajuki, nii et nälgas ei olnud; kaks nädalat vanad ajalehed tulid kätte ja raamatuid võis tellida, mis keeles ise tahtsid. Pärast jäingi kuni lahtisaamiseni Tjumenisse. Kord koguti seal mingeid sõjavastaseid allkirju. Keegi venelane oli minu eest alla kirjutanud ja mina tegin skandaali. Küsiti, et kas ma tahan siis sõda. Mina ütlesin, et minupärast tulgu veri kohe põlvini, mul ei ole kodumaad ega midagi. Ma ütlesin väga teravalt nendele seal, ega ma neid ei kartnud.

Tjumeni laagris oli kaks võistlevat jõudu. Vabrikülem ja laagriülem ei saanud omavahel sugugi läbi. Mina töötasin vilgukivi peal. Seda kasutati elektriasjanduses, aga enne tehakse see hästi õhukeseks - ühe mikromeetri ni. Norm oli 520 grammi päevas, mina tegin poolteist kilo. Vabrikülema silmis olin ma suur inimene. Oleks ma vaba olnud, ma oleksin 10 000 rubla kuus teeninud. Kui mind laagris kartsa pandi, siis tuldi vabrikust järele ja lasti välja.

Vahepeal viidi meid ka metsatöödele. Sealt võtsime kord karupoja kaasa. Emakaru tuli uudishimust meie ümber luusima ja üks tema poegadest sattus meie kätte. Võtsime siis karupoja kaenlasse, läksime kiiresti parve peale ja keset Obi jõge. Emakaru tuli meile mööda kallast järele ja mõirgas koledasti, aga siis läks jõgi kaheks ja karu kaotas meid silmist.

Karupoeg harjus meiega ära, tõmbas meil öösel teki pealt ära ja pugus meie vahele - olime kõik tema küüntest ära kriimustatud, aga tema kaisus oli nii soe magada! Ja suhkrut ta teadis kõikides keeltes. Nagu ütlesid suhkur või sahhar või zucker, oli temal kohe

nina püsti, et anna, ja kui ei andnud siis mõmises. Pärast läks ta tigidaks, siis viidi ära. Ta leidis nimelt oma kohuse olevat vangide eest seista, ja kui mõni mundrimees silmapiirile ilmus, siis läks karu mõmin kohe ähvardavaks. Aga eks nad ta nahka panid, karu liha on ju maitsev.

Werling arreteeriti minust hiljem, enne sai ta veel mu aadressi teada ja kirjutas mulle väga trööstivaid kirju, et küll me saame veel koju tagasi.

Mina sain vangist koju 1956. aastal. Werling oli siis juba tagasi. Üks endine töökaaslane võttis mind enda juurde ja pärast elasin 20 aastat ühiselamus.

Paater Krumpansi ajal ma kirikus palju ei käinud. Räägiti ainult, et ta elavat vannitoas. Seda rääkis proua Wenzel, kes oli luteriusku, ta tütar oli õppinud prantsuse lütseumis ja pärast Prantsusmaal, kus ta oli öömajal ühes kloostri. Tema käis kirikus Annushkal abiks ja tema ütles, et preester elavat lausa vannitoas. *(Vähemalt viimastel aastatel elas isa Krumpansi küll siiski "päris" toas - kenade inimeste juures väikeses läbikäidavas toas kapi taga. - toim.)*

Kirikuinimestest käisin ma läbi Grossmannidega. Mina töötasin Trammivalitsuses, nemad ka. Ja Aleksander Grossmann oli nõus minu tütrepojale ristiisaks tulema, aga see jäi kuidagi katki ja tütrepoeg on ristimata tänaseni. Grossmann tegi kirikus kõik mis seal vaja oli, kõik mis oli tema võimuses: teenis missal, sest lapsed ei tohtinud tol ajal teenida, tegi mitmesuguseid majapidamistöid, parandas küünlajalgu. Rohkem meesabilisi preestril tollal ei olnud. Grossmann oli väga kinnine inimene, kuid kena sellegipoolest.

Eesti vaimuinimestest kuulus minu tutvusringkonda veel kunstnik ja luuletaja Uku Masing, kes oli minu mehe sugulane. Puutusime temaga sageli kokku. Ta oli hea inimene, kuid väga isemeelne, natuke isekaski. Veel seitsmeaastasena polevat ta suutnud r tähte öelda, samas oli tal jube käekiri. Isa olevat tal käskinud korralikult kirjutama õppida, seepeale vastanud ta: "Minul pole talviski kiljutada, minust saab professo!" Kord kirjutas ta meile kirja. Lugesime mehega mõlemad, aga ei saanudki lõpuks aru, mis ta tahtis. Järgmise külaskäigu ajal võtsime kirja kaasa, aga selgus, et ta ei osanud seda ise ka enam lugeda. Nii-sugune veider ta oli. Muidu oli ta väga kena.

Nüüd elan ma siin Iru vanadekodus juba 1988. aastast peale. Enne sain ikka vähemalt kord kuus kirikusse, nüüd on raskem, jalad ei kannu nii hästi - aga elutöö on ka tehtud.

Palju õnne proua Ermale sünnipäevaks 17. aprillil!

Thomas Merton

MÕTISKLUSI ÜKSINDUSES

XIII

Religioosse osaduskonna vaeseim liige ei pruugi ilmingimata olla see, kellele on usaldatud kõige vähem asju. Vaesus ei tähenda üksnes seda, et inimesel puuduvad esemed ja asjad. Vaesus on hoiak, mis aitab meil loobuda omandusest tulenevast kasust. Inimene, kellel pole midagi, võib sellest hoolimata pidada tähtsaks rahuldustunnet ja naudingut, mida talle pakuvad ühised asjad - koorilaul, ettelugemine kloostri söögisaalis, vaba aeg, teistega koos veedetud hetked...

Kõige vaesem osaduskonnas on tihtipeale see, kes on kõigi teiste käskida. Kõik võivad kasutada tema abi, ja tal endal pole kunagi oma aega.

Vaesus võib avaldada mõju meie arvamustele, eluviisidele, kõigele, mis kinnitab meis veendumust, et oleme teistmoodi kui teised, teistest paremad, nõnda et naudime enda omapäraseid jooni ja peame neid enda "omandiks". Vaesus ei tohiks meid muuta eriskummaliseks. Ebatavaline inimene pole vaimus vaene.

Isegi teiste inimeste aitamine ja oma aja ohverdamine neile võib olla "omandiks muutmine", armastuse abil omistamine, kui sunnime ennast seda tegema ja kohustame teisi vastu võtma meie abi. Siis üritame neid ära osta, teha neid enda omaks teenetega, mida neile osutame.

Issand, kes meist on võimeline rääkima vaesusest häbi tundmata? Kas meie, kes oleme andnud kloostri vaesusetootuse? Kas me oleme tõeliselt vaesed? Kas me üldse teame, mis tähendab armastada vaesust? Kas oleme hetkekski peatunud mõtlema, miks tuleb vaesust armastada?

Ja siiski tulid Sina, Issand, maailma, et elada vaesena vaeste hulgas, sest kergem on kaamelil minna nõelasilmast läbi kui rikkal pääseda taevariiki. Ja meie, oma kutsumustega, kas me oleme rahul, et meil seaduse ees pole mingit omandit ja et kõigeks, mis meil on, vajame kellegi teise isiku luba?

Kas see ongi vaesus? Mees, kes on kaotanud töö, kellel puudub raha arвете maksmiseks ja kes näeb, kuidas tema naine ja lapsed kõhnuvad, kes tunneb hirmu ja viha iga kord, kui saab kõhu täis süüa - kas ta saab paludes seda, mida tal hädasti tarvis on? Proovigu ainult. Ja seevastu meie, kellel on palju mitmesuguseid asju, mida me ei vaja, ja palju niisugustki, mis teeb meile häbi - meie oleme vaesed, sest meil on kõigeks selleks vaja luba!

Vaesus on sama mis vajadus. Vaesusetootus, mis tagab, et meil jätkub kõike, et meil poleks millestki puudus - see on justkui Elava Jumala üle nalja heitmine.

XIV

Lugemine peaks olema auavaldus Jumalale: me avame oma südame sõnadele. Nad peegeldavad kas siis seda tegelikkust, mille Tema on loonud, või suuremat Tegelikust, kes on Tema ise. Niisamuti on lugemine alandlikkuse ja austuse osutamine teistele inimestele, kes on Jumala mänguriistadeks. Jumal on lasknud oma tõel kõlada meieni nende vahendusel.

Mida enam suudame sellest, mida oleme lugenud, enda jaoks midagi saada, seda suurem on au, mis sellest langeb Jumalale. Lugemine peaks olema meie mõistuse ja kogu isiksuse sügavalt elujõuline tegevus, mis sulab ühte mõtlemise, mediteerimise, palve ja isegi Jumala vaatlemisega.

Raamatud võivad rääkida meiega nii nagu räägib Jumal, või nii nagu räägivad inimesed, või justnagu kodulinna kära. Nagu Jumal kõnelevad nad meiega siis, kui annavad meile valgust ja rahu ning täidavad meid vaikusega. Jumala häälega räägivad nad meile siis, kui me ei malda neilt hetkekski oma pilku pöörata. Nagu inimesed räägivad nad meile, kui tahame ikka uuesti nende juurde tagasi pöörduda. Nende kõne on nagu linnamüra siis, kui nad otsivad meiega sidet, väsitavad midagi ütle mata, ei anna rahu ega ka tuge, neist pole midagi meelde jätta, kuid nad hoiavad ikkagi meid endi küljes kinni.

Raamatud, mis räägivad nii, nagu räägib Jumal, on võimsad ja pole mõeldud meile ajaviiteks. Raamatud, mis räägivad nii, nagu räägib hea inimene, kütkestavad meid inimliku võluga: me kasvame, kui leiame neist iseenda. Nende abil õpime tundma iseend ära teistes inimestes ja tundma iseennast paremini.

Raamatud, mis räägivad nagu rahvahulkade summin, juhatavad meid oma tühjuse ja kergekaalulisusega mee leheitesse. Need lahutavad meie meelt kättesaamatute soovidega justnagu õine valgus linnas.

Raamatud võivad olla suured, nad võivad olla meie sõbrad. Siiski ei asenda nad inimest. Nad on vaid vahend, mille abil võime tundma õppida suuri isiksusi, inimesi, kes on ületanud endas oma inimsuse mõõdu ja eksisteerivad kogu maailma jaoks, mitte enam ainult iseendale.

Aated ja sõnad toidavad tõde, mitte mõistust. Ja see tõde pole sisutühi ega mõisteline tõde, mis toidab ainult mõtet. Tõde, mida otsib vaimulik inimene, on kogu Tõde, tegelikkus, eksistents ja olemus üheskoos, midagi, mida võib sülelda ja armastada, midagi, mis kannab hoolt meie tegudesse kätketud austuse ja teenimise eest; mis on rohkem kui asi: isikud või Isik. Enne kõike Tema, kelle olemus peab olema olemas. Jumal.

Kristus, lihaksaanud Sõna, on Eluraamat, millest me loeme Jumala kohta.

XV

Alandlikkus on voo rus, mitte neuroos.

See annab meile vabaduse tegutseda õiglaselt, teenida Jumalat ja tunda Teda. Seetõttu ei saa ehtne alandlikkus olla kunagi tõkkeks heale teole, ega saa ka takistada meie täiustumist, mis seisneb selles, et teeme Jumala tahte järgi.

Alandlikkus annab meile vabaduse teha seda, mis on tõeliselt hea. See näitab meile ära meie väärkujutelmad ning eemaldab meie tunded sellest, mis üksnes näis hea.

Alandlikkus, mis muudab meid jäigaks ja lämmatab eluterve tegevuse, ei olegi alandlikkus, vaid alandlikkuseks maskeerunud uhkus. See laseb kuivada vaimuliku elu juurtel ning takistab meid andumast Jumalale.

Issand, Sina õpetasid meid armastama alandlikkust, kuid me pole seda õppinud. Oleme õppinud armastama vaid selle välispinda - alandlikkust, mis lisab inimesele veetlust ja ligitõmbavust. Mõnikord seisatame, et pidada aru nende omaduste üle, ja kujutleme, et "alandlikkust praktiseerides" oleme need kätte saanud.

Tõeliselt alandlik inimene peaks teadma, kuivõrd valelik ta on!

Õpeta mind kandma endas alandlikkust, mis mulle vahetpidamata näitab, et olen petis ja valetaja, kuid et sellest hoolimata on minu kohus liikuda töö poole, olla ise nii tõelähedane kui suudan, ehkki olen sunnitud peatselt omaks võtma, et minu tõde on valkusest mürgitatud. Kõige kohutavam on alandlikkuse juures asjaolu, et see mitte kunagi ei õnnestu. Kui vaid oleks võimalik olla täiesti alandlik selles maailmas! Aga see on võimatu, mistõttu kerkib üles probleem: Issand, Sina olid alandlik. Kuid meie alandlikkus on uhkustamine ja see, et arvame teadvat kõike alandlikkuse kohta. Me murdume selle väljakannatamatu surve all ning ei tule toime vähesegagi.

Kui range Sa oled oma armus. Sa peadki olema. Sinu arm peab olema õiglane, sest Sinu Tõde peab vastama tõele. Oleksid Sa kui nõudlik tahes, Sa oled siiski alati arm: sest mida tugevamini me võitleme, et saavutada Tõde, seda selgemini näeme iseenda pettemanõövleid. Kas on armulikkus see, et Sinu valgus on nii tugev ja paiskab meid mee leheitesse? Ei, sest Sina ei saada meile mee leheidet, vaid alandlikkust. Sest ehtne alandlikkus on mingis mõttes tõeline mee leheide: alandlikuna ei looda ma enam endale, vaid ainult Sinule.

Mida kõike peab inimene üle elama, enne kui ta langeb sellesse pimedusse?

XVI

Kirikukellade otstarbeks on tuletada meile meelde, et ainult Jumal on hea, et me oleme Tema omad, et me ei ela selle maailma jaoks.

Nad tungivad meie murede keskele ja meenutavad meile, et kõik on kaduv ning et meie askeldustel pole kuigi suurt tähendust.

Nad räägivad meie vabadusest, mille me argiste kohustuste ja mööduvate murede pärast unustame.

Nad on meie jaoks taevase Jumalaosaduse hääl.

Nad jutustavad meile, et me oleme Tema tempel.

Nad kutsuvad meid Tema rahuusse ning omaenda sisemise rahu juurde.

Kirikukellade önnistustalituse lõpus loetakse evangeeliumist lugu Martast ja Maarjast, et peaksime seda kõike meeles.

Kellad ütlevad: ära tunne muret oma tööde ja tegemiste pärast. Puhka Jumalas ja ole rõõmus, sest see maailm on vaid tulevase maailma vastupeegeldus ja töötus. Ning ainult need, kes on ennast lahti rebunud möödaminevast, saavad kätte igavese töötuse tegelikkuse.

Kellad ütlevad: oleme rääkinud suurte kirikute tornidest aastasadu. Oleme rääkinud teie pühadele isadele nende endi maal. Me kutsusime neid pühadusse, niisamuti nagu me kutsume sind. Missugune on see sõna, millega me neid kutsusime?

Me ei ütelnud ainult: "Ole nii kena ja tule kirikusse." Ka ei ütelnud me ainult: "Pea käsud." Kõige tähtsam, mida ütlesime, oli: "Kristus on üles tõusnud! Kristus on üles tõusnud!" Ja me ütlesime: "Tule koos meiega. Jumal on hea. Lunastuse tee ei ole raske. Tema armastus muutis selle kergeks!" Ja see meie sõnum on alati mõeldud kõikidele. Neile, kes tulid, ja neile, kes ei tulnud. Sest meie laul on täiuslik, nii nagu Isa taevas on täiuslik. Ja me valame välja oma armastuse kõikide peale.

XVII

Aadam pidi panema paradiisis nimed kõikidele loomadele. Meiegi peame andma nime olenditele, kes jagavad koos meiega vaikust. Me ei taha segada nende privaatsust, ega soovi samuti häirida enda vaikust nendele mõtlemisega. Me ainult paneme neile nimed, et vaikus, mille sees nad elavad ja mis elab neis, oleks tõeline ja et see tuntaks ära sellena, mis ta on. Vaikuse olendid teevad vaikusest tõe, sest vaikus on nendes seesama mis olemus. Nimeandmine nende olemusele on sama, kui panna nimi nende vaikusele. Seepärast on nimeandmine alati auavaldus.

(Armutohtu on vaikuse olendid ära teeninud suure auavalduse.)

Palvetaja kasutab sõnu, et austada Jumalas elavaid olendeid. Maagia kasutab sõnu, et purustada vaikus ning jätta rämpaseid jälgi olendite puhtusele. Maagia nimelt kohtleb neid viisil, justkui võiks ta neid lahti rebida Jumalast. See puudutab ja solvab neid Tema vaikuse palge ees. Maagia haavab Tema vaikust. See sobitab näole vaikuse maski, kuritahtliku jõu, mis püüab kiskuda enda kätte Jumala aujärje ja seada iseennast Tema ligiolemise asemele. Aga kes võib ennast seada selle asemele, kes On? Ainult see, kes ei ole, võib kujutleda, et ta haarab endale Tema koha. Samas aga annab see endisest kindlana veendumuse Tema olemasolu kohta. Sest kui kõrvaldad sõnadest 'ei ole' selle, mida ei ole, jääb järele vaid OLEMIST näitav sõna.

Jumala vaikuses me oleme saanud võitu maagiast. Oleme läbi näinud selle, mis ei ole siin, ja oleme tajunud, et Tema, kes On, on meile lähemal kui see, keda 'ei ole', kuid kes siiski kogu aeg püüab tungida meie ja Jumala vahele.

Jumala ligiolemine on meie ligiolemise lähedal. Kui mina olen, siis Tema on. Ja kui mina tean, et ma olen, kui ma tungin enda olemasolu ja praeguse tegelikkuse sügavustesse, sellesse arusaamatusse väljendisse 'olen', mis osutab minu 'mina' sügavaimatele juurtele - siis ma võin läbi tolle sügaval paikneva tuuma jõuda lõpmatusesse: "MINA OLEN" on siis Kõigeväelise Nimi.

See, mida olen saanud teada oma vaikuse minast (mitte eneseuurimise abil, vaid tungides õigesse endasse, kes on privaatne, väljaspool sõnu ja mõisteid), avaneb vaikusesse ja Jumala mina "subjektiivsusesse".

Jumala armust ma olen sarnane "juurdunud sõnaga" (*insitum verbum*). See on Kristus, kes minus elab. *Vivit in me Christus*. Samastumine armastuses viib teadmisse, sellisesse äratundmisse, mis on privaatne, hämar ja ebamäärane. Kuid ühtlasi on sinna valatud sõnulsetamatut kindlustunnet, mida võib kogeda ainult sisevaatluses.

Kui me "teame" (usu pimedas kindlustundes, mida valgustab vaimulik mõistmine), et oleme Jumala pojad ühesainsas Jumala Pojas, võime teatud viisil kogeda seda suurt müsteeriumi, et oleme Jumalas ja Jumal on meis. Mingil moel me tajume hirmsat ja innustavat tõde, et Jumal on kummardunud oma olemuse mõõtmatu sügavuse kohale, meid meist enestest välja raputanud, riietanud meid tõe valgusega, puhastanud meid oma armastuse leekides ning Risti väe abil teinud meid sarnaseks oma ainusündinud Pojaga. "Tehkem inimesed oma näo järele, meie sarnaseks" (1Ms 1,26).

Paavstide kirjutised 100 viimase aasta jooksul

AK - apostellik konstitutsioon AL - apostellik läkitus AM - apostellik manitsuskiri D - dekreet
 DK - dogmaatiline konstitutsioon E - Entsüklika I - instruksioon K - Konstitutsioon L - läkitus
 MP - Motu Proprio PK - pastoraalkonstitutsioon UD - usulevitamiskongregatsiooni deklaratsioon

paavst	liik	ilmus	nimi	sisu	"Ewig" 10/92
Leo XIII 1878-1903	E	15.5.1891	Rerum Novarum	Kiriku sotsiaaldoktriin (I sajandist peale).	
	E	22.9.1891	Octobri mense	Neitsi Maarja, ema ja eestkostja.	
	E	18.11.1893	Providentissimus Deus	Pühakirja tõlgendamisautoriteet, inspireeritus ja eksimatus.	
	E	29.6.1896	Satis cognitum	Kiriku kui Kristuse müstilise lhu ühtsus.	
	E	20.9.1896	Fidentem piumque	Maarja Jumala armu vahendajana.	
	E	9.5.1897	Divinum illud munus	Pühast Kolmainususest.	
	E	25.5.1899	Annum sacrum	Jeesuse südamest.	
E	28.5.1902	Mira caritatis	Armulauast.		
Pius X 1903-1914	E	2.2.1904	Ad diem illum	Maarja kui Jumala armu vahendaja.	
	D	16.12.1905	Sacra Tridentina Synodus	Igapäevasest Armulauast.	
	D	3.7.1907	Lamentabili	Modernismi eksiöpetuste vastu: eksegeesist, kiriku õpetusautoriteedist, ilmutusest ja dogmast, kiriku rajamisest, religioonitõdede muutumatusest.	
	E	18.9.1907	Pascendi Domini gregis	Modernismi eksiöpetused: filos. printsüübid, usu mõiste, teol. õpetuslauseid, ajaloolise ja kriitilise teaduse põhimõtted, apologetiline meetod.	
	MP	18.11.1907	Praestantia Sripturae	Piiblikomisjoni autoriteedist.	
	MP	1.9.1910	Sacrum antistitum	Antimodernismi vanne.	
L	26.12.1910	Ex quo, nono	Idakiriku eksitustest.		
Benedictus XV 1914-1922	E	1.11.1914	Ad beatissimi Apostolorum	Vabadusest teoloogilises õpetuses, teoloogia edusammudest.	
	D	29.3.1916	Püha officiumi dekreet	Maarjat kujutavatest pühapiltidest.	
	E	15.9.1920	Spiritus Paraclitus	Pühakirja inspireeritus ja eksimatus.	
Pius XI 1922-1939	E	29.6.1923	Studiorem Ducem	Tomismist.	
	AL	29.5.1924	Infinita Dei misericordia	Püha aasta indulgentsist.	
	E	11.12.1925	Quas primas	Kristus Kuninga Suurpüha sisseeadmine.	
	E	6.1.1928	Mortalium animos	Kiriku õpetusametist.	
	E	31.12.1929	Divini illius magistri	Kasvatamise õigus ja ülesanne - kirik, perekond, ühiskond.	
	E	31.12.1930	Casti connubii	Abielu jumalik päritolu ja olemus - abordi ja steriliseerimise vastu.	
	E	15.5.1931	Quadragesimo anno	Kiriku sotsiaaldoktriin.	
	E	20.12.1935	Ad catholici sacerdotii	Preestripühitsuse mõjust, palvetest pühitsemisliturgias.	
	E	19.3.1937	Divini Redemptoris	Kommunismi vastu.	
	E	28.3.1937	Firmissimam constantiam	Vastupanu riigivõimu kuritarvitamisele (Mehhiko piiskoppidele).	
Pius XII 1939-1958	E	20.10.1939	Summi pontificatus	Loomulik seadus, rahvuse õigused, rahvaste õigusloome.	
	D	21.2.1940	Püha Officiumi dekreet	Steriliseerimisest.	
	D	27.11.1940	Püha Officiumi dekreet	Eutanaasiast.	
	E	29.6.1943	Mystici corporis	Kirik kui Kristuse müstiline lhu.	
	E	30.9.1943	Divino afflante Spiritu	Vulgata (Piibli ladinak. tõlke) autentsusest (sõnasõnal. ja üle kantud tähendusest, Piibli raamatute literatuursetest vormidest). Teadusliku piibliuurimise vabadusest.	
	E	20.11.1947	Mediator Dei	Liturgia olemusest.	
	D	28.6.1949	Püha Officiumi dekreet	Kommunismist.	
	E	12.8.1950	Humani generis	Modernsete teoloogiliste tendentside kriitika.	
	AK	1.11.1950	Munificentissimus Deus	Maarja Taevassevõtmise dogma väljakuulutamine.	
	E	8.9.1953	Fulgens corona	Maarja lunastamisest.	
E	25.3.1954	Sacra virginitatis	Abielust ja neitsikkusest.		
E	11.10.1954	Ad caeli Reginam	Maarja kuningannaseisusest.		
D	2.4.1955	Püha Officiumi dekreet	Rasedusvastastest vahenditest.		
E	15.5.1956	Haurietis aquas	Jeesuse Südamest ja Maarja emadusest.		

Johannes XXIII 1958-1963	E	15.5.1961	Mater et Magistra	Kiriku sotsiaalõpetus.
	E	11.4.1963	Pacem in terris	Inimõigustest.
Vatikani II kirikukogu 11.10.1962-8.12.1965				
Paulus VI 1963-1978	K	4.12.1963	Sacrosanctum Concilium	Konstitutsioon pühast liturgiast.
	DK	21.11.1964	Lumen gentium	Dogmaatiline konstitutsioon kirikust.
	D	21.11.1964	Orientalium Ecclesiarum	Dekreet katoliiklikest idakirikutest.
	D	21.11.1964	Unitatis redintegratio	Dekreet oikumeeniast.
	E	28.10.1965	Nostra aetate	Suhetest kiriku ja mittekristlike religioonide vahel.
	DK	18.11.1965	Dei verbum	Dogmaatiline konstitutsioon jumalikust ilmutusest.
	PK	7.12.1965	Gaudium et spes	Pastoraalkonstitutsioon kirikust kaasaegses maailmas.
	I	21.4.1964	Sancta Mater ecclesia	Instruktsioon paavstlikule piiblikomisjonile ajaloolisest evangeeliumitööst.
	E	3.9.1965	Mysterium fidei	Transsubstantiatsiooni õpetusest (Kristuse tõeline ligiolu Armulauasakramendis katoliku kiriku õpetuse järgi).
	-	4.10.1965	Kõne ÜRO-s	ÜRO täiskogu ees New Yorgis.
	-	7.12.1965	Pénétrés de reconnaissance	Ühisavaldus koos Konstantinoopoli patriarhi Athenagoras I-ga kirikuvande vastastikusest mahavõtmisest katoliku ja õigeusu kirikute vahel.
	E	26.5.1967	Populorum progressio	Arengust ja rahust.
	E	25.7.1968	Humanae vitae	Seksuuaalsus/abielu/perekond/sündivuse reguleerimine.
	D	6.9.1968	Presencia de la Iglesia	Medellinis (Kolumbia) toimunud Ladina-Am. piiskoppide 2. täiskogu dokumendid võrdõiguslikkusest, rahust, noorsooprobleemidest, kiriku vaesusest.
	AL	14.5.1971	Octogesima adveniens	Kiriku sotsiaaldoktriin.
	UD	21.2.1972	Mysterium filii Dei	ULKongr. deklar. uute kristoloogiliste ja trinitaarsete eksiõpetuste kohta.
	UD	24.6.1973	Mysterium ecclesiae	Ilmeksimatusest.
	UD	18.11.1974	Questio de abortu procurato	Abordist.
	-	13.3.1975	Haec sacra congregatio	ULKongr. vastus Põhja-Am. piiskoppide konverentsile. Steriliseerimisest.
	AM	8.12.1975	Evangelii nuntiandi	Apostellik manitsuskiri evangelisatsioonist.
	UD	29.12.1975	Persona humana	Deklaratsioon seksuaalsuse küsimustest.
	UD	15.10.1976	Inter inigniores	Naiste vaimulikuks pühitsemise lubatavusest.
	Johannes Paulus II 1978-	D	13.2.1979	La evangelizacion
E		4.3.1979	Redemptor hominis	Inimese lunastamisest.
L		24.2.1980	Läkitus piiskoppidele ja preestritele	Armulaua müsteeriumist ja austamisest.
I		3.4.1980	Inaestimabile Donum	Instruktsioon sakramentide jagamisest, jumalateenistusest.
UD		5.5.1980	Iura et bona	Usulevitamiskongregatsiooni deklaratsioon eutanaasiast.
I		20.10.1980	Pastoralis actio	Usulevitamiskongregatsiooni instruktsioon lasteristimisest.
E		30.11.1980	Dives in misericordia	Jumalikust halastusest.
E		14.9.1981	Laborem exercens	Kiriku sotsiaaldoktriinist: inimesest tema töö valgusel.
AM		22.11.1982	Familiaris consortio	Abielu ja perekond.
I		6.8.1983	Sacerdotium ministeriale	Vaimuliku Seisuse Sakrament ja Armulaud.
-		1.11.1983	-	Katol. hariduse kongregats.: kasvatuse orientatsioonist inimlikule armastusele.
AL		11.2.1984	Salvifici doloris	Inimese kannatuste kristlikust mõttest.
AL		25.3.1984	Redemptionis donum	Jumalale pühendatud elust.
I		6.8.1984	Libertatis nuntius	Usulevitamiskongregatsiooni instruktsioon vabastusteoloogias.
AL		2.12.1984	Reconciliatio et poenitentia	Kahetsus ja lepitus.
I		22.3.1986	Libertatis conscientia	Usulevitamiskongregatsiooni instruktsioon vabadusest ja vabanemisest.
E		18.5.1986	Dominum et vivificantem	Pühast Vaimust.
E		1987	Redemptoris Mater	Pühim Neitsi Maarja maailma keskel kulgeva kiriku elus.
I		22.2.1987	Donum vitae	ULKongr. instruktsioon algavast inimelust ja selle alalhoidmise vääriskusest: inseminatsioon, katseklaasis viljastamine, embrüosiirdamine, aseemadus.
E		30.12.1987	Sollicitudo rei socialis	Kiriku sotsiaaldoktriin.
MP		2.7.1988	Ecclesia Dei	M. Lefebvre'i ja tema skismaatiliste poolehoidjate ekskommunifitseerimine.
AL		15.8.1988	Mulieris Dignitatem	Naise kutsumusest ja vääriskusest.
AM		30.12.1988	Christifideles Laici	Sinodijärgne manitsuskiri ilmikute kutsumusest ja missioonist.
AL	1989	25. aastapäevaks	Kontsiilikonstitutsiooni Sacrosanctum Concilium (liturgiast) 25. aastapäev.	
AL	1989	Redemptoris Custos	Püha Joosepi osast ja missioonist Kristuse ja kiriku elus.	
AK	1990	Ex Corde ecclesiae	Katoliiklikest ülikoolidest.	
E	1990	Redemptoris Missio	Misjoneerimisülesande kestvast aktuaalsusest.	
E	1991	Centesimus Annus	Kiriku sotsiaaldoktriin <i>Rerum Novarum</i> 100. aastapäevaks.	
AL	25.3.1992	Pastores Dabo vobis	Sinodijärgne apostellik läkitus preestrite koolitamisest kaasaja kontekstis.	

Täielik asjatundmatus ajaloolise tõe käsitlemisel

isa Lothar Groppe SJ

Veebruaris möödus 30 aastat Rolf Hochhuthi näidendi "Der Stellvertreter" ("Asemik") esietendusest Berliinis

Rolf Hochhuth, näidend
"Der Stellvertreter"

Eesti keeles: "Asemik",
saksa keelest Jaan Kross.
"Loomingu" raamatu-
kogu nr.14-17, 1969

Autoriteetne ajaleht "Die Welt" (26.5.92) omistab epiteedi "püromaan näidendikirjutajate seas" draamakirjanik **Rolf Hochhuth'** ile, kelle "sajandi vaieldavaim näitemäng" "Asemik" tähistas 20. veebruaril oma esietenduse kolmekümnendat "juubelit" (lavastatud Berliinis, lavastaja **Erwin Piscator**). Piscator, alias Wilhelm Heinrich Fischer, oli ilmselt juba aastail 1932 - 1936 Nõukogude Liidus filmirezhiisöörina tegutsedes selgeks õppinud, kuidas kõrgel positsioonil olevaid tegelasi diskrediteerida. Oma eessõnas sellele "kristli-

kule kurbmängule" kiidab Piscator teatritükki heldekäeliselt "eepiliste aduslikuks". Draamale lisatud "ajaloolisi selgitusi" nimetab ta "dokumentaalseiks" ning "näidendi lahutamatuks koostisosaks".

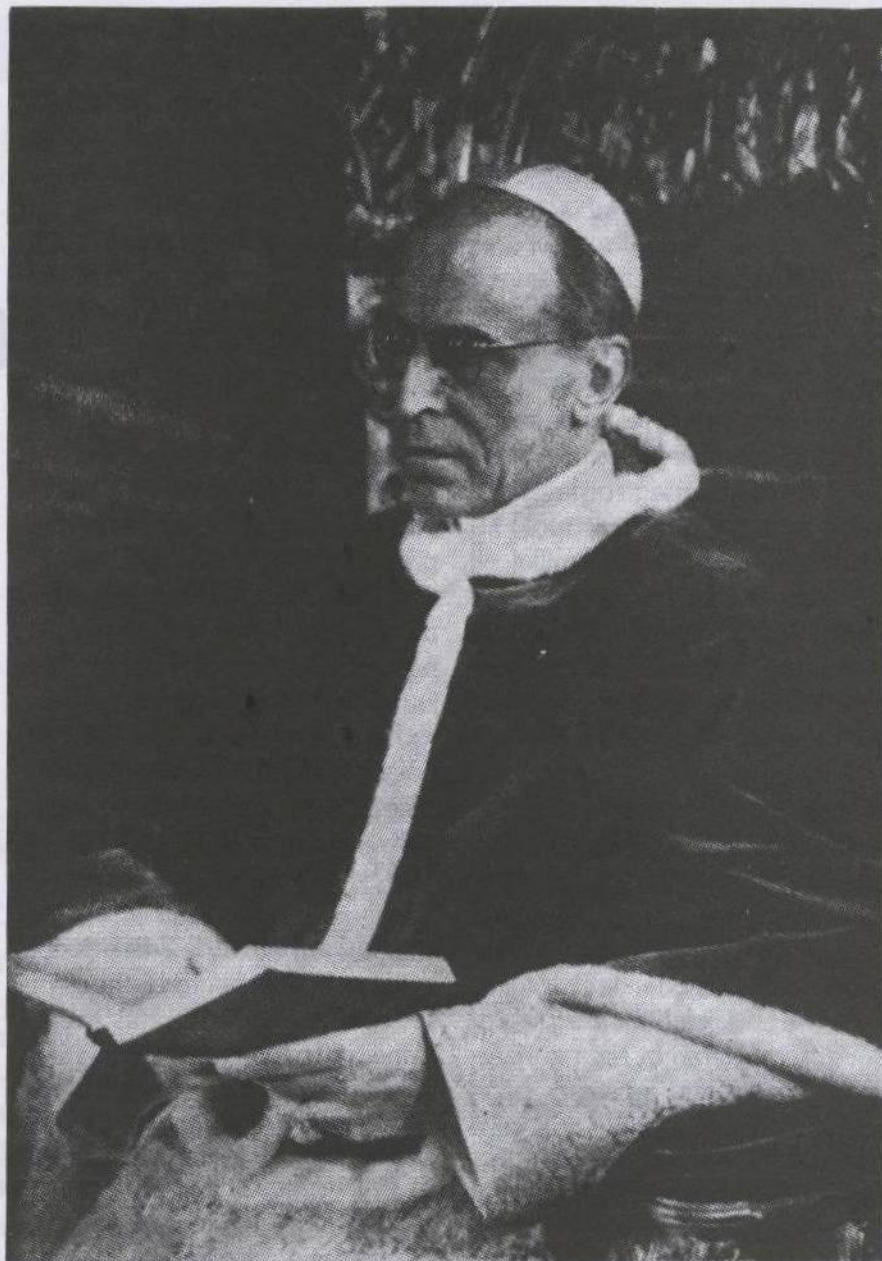
Vastukaaluks esitati 2.5.63 Saksa Liitvabariigi "Parlamendisaidikute Majonica, Lemmeri ja nende kaaslaste lühike järelepärimine **paavst Pius XII** asjus. - Me küsime Liitvabariigi valitsuselt: kas meie rahva sõpru ei pane võõrastama asjaolu, et Saksamaa poolelt rünnatakse paavst Pius XII näol isikut, kes kaitses tõhusalt mitte ainult juute natsirezhiimi tagakiusamise eest, vaid kelle mõistvat suhtumist koges saksa rahvas kogu tema tegetsemisaja jooksul?"

Juba päev hiljem vastas tollane välisminister **Gerhard Schröder**: "... Liitvabariigi valitsus avaldab kõige sügavamat kahetsust, et selles seoses on rünnatud paavst Pius XII. Kadunud paavst protesteeris

arvukaid võimalusi kasutades rassiliste tagakiusamiste vastu Kolmandas Riigis ning aitas paljudel juutidel pääseda nende tagakiusajate haardest. Valitsus kinnitab endiselt oma tänulikkust, tundes hästi tõsi- asja, et pärast natsirezhiimi kokkuvarisemist oli paavst Pius XII üks esimesi, kes astus energiliselt välja Saksamaa lepitamise eest teiste rahvastega. See asjaolu muudab eriti arusaamatuks ja kahetsusväärseks tema mälestuse diskrediteerimise just Saksa poolel."

Kus on tõde? Kas on õigus Hochhuthil, kes nimetab Pius XII kurjategijaks, kuna ta ei esitanud **Hitlerile** avalikku süüdistust juutide tapmise pärast ega teinud tema suhtes teoks ekskommunikatsiooni, või välisminister Schröderil, kes valitsuse nimel astus välja paavsti laimamise vastu? Intervjuus Hochhuthiga 24.4.63 esitas "Der Spie-

Paavst Pius XII (pildil) päästis II maailmasõja ajal vähemalt 700 000 juudi elu, kinnitas juudi ajaloolane Lapide kolm aastat kestnud uurimusele toetudes juba 1960-tel aastatel.

gel" autorile vastuväite: "Pius XII on võitnud üldise lugupidamise, sest ta täitis oma kohuse Teises maailmasõjas, kuid teie püstitasite eesmärgi seda mainet hävitada." Hochhuth arvas: "See oli küll täiesti kõrvaline ambitsioon. Ma pole ajaloolane ning sellel alal mul auahnus puudub. Eelkõige tahtsin kirjutada draamat."

Olgu pealegi, Hochhuth pole ajaloolane, kuid kahjuks ei hirmuta teda ka ajaloo jäme võltsimine, nagu loogiliselt tõendavad **Walter Adolph** oma 1963. aastal avaldatud kirjatöös "Võltsitud ajalugu - vastus Rolf Hochhuthile" ning eriti tõsiselt **Pinchas E. Lapide** oma Hochhuthi vastu suunatud raamatus, mis ilmus 1967. aastal pealkirja all "Rooma ja juudid".

Lapide, Saksamaal tunnustuse võitnud juudi teoloog ja ajaloolane, pühendas sellele teemale kolm aastat uurimistööd peamiselt juutlikes arhiivides, tahtes leevendada tänu-

võlga Pius XII suhtes: "Kui ausus ja ajalooline õiglus on juutide moraali peamised tugisambad, siis on ülekohtune vaikida, kuuldes heategija vastu sihitud laimavaid rünnakuid ... Kas Pius siis ei avaldanud paljude raadioüleskutsete, karjasekirjade, teadaannete ja oma piiskoppidele läkitatud kirjadega küllalt selgesti natsidevastast hoiakut ning halastust kõigi tagakiusamise ohvrite, ilma vähima kahtluseta ka juutide suhtes? Kas uuspaganad, kes Jumala seadusi ja Jeesuse põhjanevaid käskle häbitult ignoreerisid, oleks tõesti kuulda võtnud Rooma üles-

kutset? Ja kas Pius, kel puudus igasugune võim, oleks suutnud Hitlerit trotsida ning ühtaegu saladuskatte all juute päästa? ... Talmud õpetab meile: 'Kes iganes päästab üheainsa elu, seda hindab Kiri sama kõrgelt, nagu oleks ta päästnud terve maailma.' Kui see vastab tõele - ja see vastab tõele samuti nagu juutidele igiomane õpetus inimelu pühadusest - siis peab juut välja astuma ka juudi elude suure päästja kaitseks." ("Die Welt", 17.6.66).

Pööra lehte !!!

Raamatus "Rooma ja juudid" märgib Lapid: "Pius XII pontifikaadi ajal tegi katoliku kirik võimalikuks vähemalt 700 000, aga on tõenäoline, et isegi umbes 860 000 juudi päästmise kindlast surmast natsionaalsotsialismi haardes ... Need arvud ületavad kaugelt kõigi teiste kirikute, religioossete ühingute ja abiorganisatsioonide poolt kordasaadetu. See on silmatorkav kontrast, võrreldes andestamatu kõhklemise ja silmakirjalike meelituste jagamisega organisatsioonides, mis seisid väljaspool Hitleri mõjupiirkonda ning millel oli kaheldamatult suuremaid võimalusi juutide päästmiseks, niikaua kui veel aega jäi - pean silmas rahvusvahelist Punast Risti ja lääne demokraatiad" (lk. 188).

Hochhuthi järgi olevat paavst küll paiguti mõned üksikud juudid päästnud, kuid jätnud samas täitmata oma apostelliku ülesande, mille järgi tal oleks tulnud seda ebaõiglust Peetruse aujärjelt häbimärgistada. Seetõttu nimetab ta teda kurjategijaks. Hochhuthi arusaam, nagu võinuks paavsti kirikuvanne esile kutsuda Hitleri truualamliku Canosase käigu vabastatud juutide võidukate demonstratsioonide saatel, tundub enam kui lapsemeelne.

Juudi ajaloolane **Poljakov**, kes - vastupidi Hochhuthile - ei lasku spekulatiivsete uneluste pinnale, vaid käsitleb kaine ajalikkusega Hitleri-riigi brutaalset tegelikkust, kirjutab oma raamatus *Vihkamise lõikus*: "Avalikele protestidele oleks otsekohe järgnenud armutu kättemaks, nagu kogemus paiguti juba oli näidanud ... Mida oleks kaasa toonud katolitsismi kõrgeima autoriteedi pidulik hukkamõist? Otsesed ja kaudsed tagajärjed nii katoliku kiriku tegevusele ja institutsioonidele kui ka juutidele endile - selle kohta on ülimalt riskantne midagi arvata" (lk. 296).

Nagu ajalootundjaile teada, protesteerisid Hollandi piiskopid toonase riigikomissari **Seyß-Inquarti** ees natside juudivastaste aktsioonide vastu ning ähvardasid avaldada karjasekirja, kui niisugusele praktikale lõppu ei tehta. SS- ja politsei kõrgem juht **Harster** hoiatas neid tungivalt: niisugusel juhul hakataks deporteerima ka ristitud juute, keda seni oli säästetud. Piiskopid otsustasid siiski protesteeriva karjasekirja kasuks, mis 26. juulil 1942 kõigist kantslitest ette loeti. Läks mööda vaevalt viis päeva, kui SD (julgeolekuteenistus) laskis arreteerida kõik juudi päritolu katoliiklased ning nad deporteeriti surmalaagritesse (siinjuures väärivad tutvumist öde **Pascalina Lehnert**'i mälestused paavst Pius XII-st "*Ich durfte ihm dienen*" "*Ma tohtisin teda teenida*", Naumanni kirjastus, 9. trükk 1991). Kõige tuntum ohver oli (praeguseks õndsakskiidetuks kuulutatud) karmeliidiõde **Edith Stein**.

Harsteri üle peetud kohtuprotsessil 13.2.1967 kinnitas kaebelune, et katoliku ordude liikmete arreteerimine oli nimelt riigikomissari kättemaks piiskoppide karjasekirja eest.

Pärast "Asemiku" avalikkuse ette jõudmist haarasid õige mitmed ajakirjanikud kinni võimalusest kaasa ujuda Hochhuthi kiiluvees. Pius XII ja "eksinud kirik" pakkus tere tulnud käsitusobjekti. Alati ei olnud ajendiks pahatahtlikkus, kuid igal juhul mängis oma osa absoluutne asjatundmatus ajaloolise töö käsitlemisel. On kindel, et Kolmanda Riigi kõige olulisemate aktide ja dokumentidega tutvumine nõuab küllalt suurt ajakulu. Alles nende põhjalik uurimine võimaldab teha asjatundlikke järeldusi.

Kui hoolimatult võivad siin talitada kasvõi raadiojaamad, nägin oma silmaga veel möödunud aasta

detsembris. Juudi päritolu ameerika naisajakirjanik pidi koostama kooliraadiole (*Südwestfunk*) saate Pius XII ja juutide kohta, mis läks eetrisse "Asemiku" esietenduse 30. aastapäeva eelõhtul. Ta oli küllalt tark ja aus, otsimaks asjatundlikke vestluspartnereid. Meie jutuaajamistel Roomas tuli ilmsiks, et ta oli põhijoontes lugenud vaid "Asemikku" ja mõningaid kriitilisi sõnavõtte selle vastu. Ülimalt laialuluslikku ja komplitseeritud allikmaterjali tundis ta seevastu väga pealiskaudselt. Ma andsin talle mõned vastavasisulised artiklid ja soovitasin tal pöörduda Vatikani Raadio poole, kust ta võiks lisamaterjali hankida. Täis imestust esitas ta küsimuse: "Kas siis Vatikanil on oma raadiojaam?"

Kindlasti võib küsida, kas see ajakirjanik tegi hästi, kui nõustus sellise keeruka raadiosaate koostamist enda peale võtma. Veelgi tungivama küsimuse peaks esitama *Südwestfunk* intendandile, kuidas ta saab usaldada niivõrd aktuaalse saate kokkupanemise isikule, kes on antud valdkonnas täielik võhik. Ometi leidub praegu tolle ajajärgu kohta arvukaid uurimusi võimekatelt ajaloolastelt. Üksnes Tänapäeva Ajaloo Komisjon (*Kommission für Zeitgeschichte*) on seni avaldanud 30 mahukat köidet, mis käsitlevad katoliku kiriku suhteid Kolmanda Riigiga.

Tõlge: Ylo M. Pärnik

Allikas:
"Deutsche Tagespost"
nr 22/ASZ nr 8, 1993

USKUDA KRISTUSESSE

isa Mieczyslaw Malinski

(algus KE nr 2/89)

Tüpoloogia

Äratundmine peeglist

Kas on võimalik öelda midagi inimese loomuse kohta tema välise kuju järgi - peopesa, näojoonte, väljanägemise järgi? Kas pole siin pigem tegemist keskaegse ebausuga?

Muistsed tüpoloogid väitsid, et nii- või naasuguse temperamendi põhjustavad inimorganismi "voolud". Meie räägime tänapäeval inimese füsioloogiast, ning teame, et tema välise vormi kujunemisel mängivad tähtsat osa hormoonid. Füsioloogia avaldab paratamatult mõju inimese individuaalsusele, määrab tema psüühilise olemuse.

Võtame siin jutuks - muidugi väga jämedalt lihtsustatud kujul - professor Kretschmeri konstitutsiooniõpetuse koos professor Brzezicki täiendustega.

Kretschmer eristab füsioloogia järgi põhiliselt kaht inimtüüpi: leptosoomset (*kr. leptos - peen, väike - kitsakehaline, asteeniline*) ja pükniline (*kr. pyknos - tihe, paks - täidlase kehaehitusega*) (võta peegel, või veel parem kaks, ja uuri oma profiili).

Leptosoomset tüüpi iseloomustab tahapoole langev laup, alumine lõualuu tunduvalt ülemisest tagapool, kitsad huuled, kahvatu jume, tavaliselt pikemat kasvu, rindkere välja venitatud, pikad sõrmed.

Püknilist tüüpi iseloomustab kumer laup, alumine lõualuu on väljaulatuv, sageli lausa nii, et alumised hambad tulevad ettepoole ülemisi, jäme kael, paksud huuled, vanemas eas tüsedusele kalduv, lühike rindkere, jäsemed lühikesed. Kujult lühike ja ümmargune.

Kretschmer väitis oma uuringute põhjal, et leptosoomse tüübiga kaasneb ka vastav iseloom, mida ta nimetas skisotüümiliseks (*kr. skizó - lõhkuma, tymos - vaim, hing*), püknilise tüübiga kaasneb aga tsüklotüümiline (*kr. kyklos - ratas, ring, vaheldumine*). Muidugi lisandub siia hulk lisaomadusi, mis lasevad iseloomu täpsemalt määrata, kuid põhijoonetes käsitleb Kretschmer kirjeldatud tüüpe järgmiselt:

Skisotüümiline tüüp on enesekeskne, enesesse sulgunud, võimuahne, ärrituvuseni tundlik, pika vihaiga, seltsimatu või seltsiv ainult kitsa ringkonnaga, aravõitu; usaldamatu, aeglaselt sõbrunev, kuid siis jäädavalt; idealiseerimisele kalduv, südametunnistusega, peab kinni valitud põhimõtetest, mõtleb sageli abstraktselt, jõuab otsusele raskelt ja tavaliselt kahetseb valitud teed; ei saa elus hästi hakkama, pessimist.

Tsüklotüümiline on justkui eelmise vastand: optimist, kuid tema elus on raske leida midagi püsivat; avatud, ei võta ebaõnnestumisi südamesse; sõbrunev kergesti, kuid sõprus pole püsiv; suhteliselt realistliku maailmakäsitlusega, otsustab kergesti, praktiline, järeleandev, kinnisideedeta, saab elus hakkama.

Brzezicki täiendas eelpooltoodud õpetust skürtotüümilise tüübiga, väites, et see tüüp jäi Kretschmeril uurimata selle tõttu, et Saksamaal esineb niisugune tüüp harva, küll aga Itaalias, Prantsusmaal ja samuti Poolas. Ometi ei täpsustanud Brzezicki, millised on selle tüübi füsioloogilised tunnused.

Skürtotüümilise tüübi märksõnaks on "õletuli". Ta reageerib kiiresti, kuid lühikeseks ajaks. Võtab midagi ette, lubab ... kuid ei pea oma lubadust, tal läheb meelest, sest mõttelõng kandis ta minema uute asjade juurde. Ta on vastuvõtlik kõrgematele ideaalidele nagu isamaa, au, vabadus, armastus, ja on valmis nende eest võitlema. Ometi ähvardab teda efektitsemine, uhkeldamine, tahtmine imponeerida iga hinna eest. Tänu oma kiirele reageerimisvõimele on ta lõpuks siiski üsna praktiline - enamasti ärialal, tal on palju ideid ja plaane, millest suure osa viib ta läbi, ometi improvisatoorses korras, mitte süstemaatilise töö tulemusel. Raskel momendil suudab ta endast anda maksimumi, kuid heaolu perioodil laseb end täiesti lõdvaks. Teda iseloomustab muretu lootus oma hea õnne peale, kohustuste täitmise veeretamine viimasele minutile. Tal on huumorimeelt, mis ei jäta teda ka kõige raskematel aegadel, ometi ei suuda tema arenenud ilumeel kaitsta teda moeröögatuste eest. Ta on kergestiseltiv, annab oma teadmised kergesti edasi, kuid surub oma arvamust liiga peale.

Milline oled sina? Millised on sinu puudused, millised peamised loomuomadused? Kui sul on sellest ettekujutus olemas, siis on juba suur tükk tööd tehtud.

Pärilikkus

Käbi ei kuku kannust kaugele

Kui ma olin väike, kuulsin tihti öeldavat minu silmnäo kohta: "nagu ema suust kukkunud!". Sellele lisati tavaliselt juurde: "aga iseloomult on isa mis isa!" Vaatasin oma ema pilti, mis elutoas rippus (ema suri varsti pärast mu sündimist), otsisin sarnaseid jooni oma näol, ning pidin tõdema, et neid on tõesti palju.

Iseloomuga oli palju raskem. Ma ei uskunud ja sain lausa vihaseks - kuidas tohib keegi toppida end minu mõtteviisi, sõnadesse ja tegudesse, mida ma pidasin jagamatult enda omadeks. Ometi on tõde alati mitmetahuline.

Inimene ei sünni "puhta lehena", kuhu ta siis oma elu jooksul kõik ise kirja paneb, vaid saab kaasa oma vanematelt nii füsioloogilised jooned kui huvide ja vajaduste ringi. Nii et kõnekäänus "käbi ei kuku kannust kaugele" on oma tõde. Kui sa oled poiss ja tahad teada, missugune on tüdruk, kes sulle meeldib, siis vaata oma ema.

Nii arutledes jõuame teise küsimuse juurde, nende iseloomujoonte juurde, mille laps omandab kõige varasemas nooruses, veel enne kui ta jõuab mõistuse aastatesse. Sel perioodil on tema psüühika väga plastiline ja imeb valikuta sisse kõik, mis teda ümbritseb. Üritan öelda selgemalt: juba vastsündinueas võib ühe ja teise imiku vahel nende välimuse järgi vahet teha. Neil on erinevat värvi silmad ja juuksed, erinevad näojooned. Ka osa oma iseloomust on nad sündides kaasa saanud - mõned lapsed on rahulikud, teised rahutud. Siis aga lähevad nad perekonda, kus nende juuresolekul vestlevad vanemad, kes on loonud erinevad kodud, milles valitseb kas lärm või vaikus, valgus või hämarus, kord või korralagedus. Vanemad on nende esimeste sammude, esimeste sõnade tunnistajaiks, ja nemad on omakorda valmis eeskujud, mille järgi lapsed kujunevad igas mõttes. Neil, "omandatud" iseloomujoontel on kolossaalne mõju kogu elule, tehtavatele otsustele, elustiilile.

Kui me räägime täiskasvanute ühiskonnast, siis kuulub siia muu hulgas ka noorsooprobleem, murettegev noorsoo kuritegevus. Politsei peab korda omade vahenditega, kohtud mõistavad karistusi, teevad isegi surmaotsuseid. Neilgi olevat kasvatuslik tähendus. Aga kas ei peaks varem peale hakkama? Küüru tekkimisele on kergem profülaktikaga vastu seista, kui pärast selga sirgeks opereerida. Ma unistan sellest, et nii, nagu praegu käib iga noor ema oma väikelapsega arsti juures lapse füüsilist arengut jälgimas, nii peaks ta minema ka psühholoogi juurde, kes erinevate mängude kaudu analüüsib tema psüühika arengut, selgitab välja ebatüüpilised ilmingud, soovitab kasvatusmeetodid.

Ometi, maa peale tagasi tulles, võin sulle juba praegu öelda: kui sa kummardud oma lapse hälli kohale, siis naerata, ära tülitse tema juuresolekul, ära kõnele läbilõikaval toonil. Sea tema tuba sisse nii, et seal oleks palju päikest ja värve. Sellest pole midagi, et - nagu sa ütled - "ta ei saa veel millestki aru".

Tegelikult neelab ta maailma kõigi aistingute kaudu. Ja see pole sugugi ükskõik, kas see maailm on kaunis või inetu.

Kui ta suuremaks saab, räägi talle ilusaid muinasjutte. Kui sa ei oska välja mõelda uusi, siis räägi vanu - ilusatest kuningatütardest ja hirmsatest lohedest, vapratest noormeestest ja kurjadest nõidadest. Pea meeles, et laps võtab kõike vastu palju intensiivsemalt kui täiskasvanu. Aastate pärast saab laps aru, et muinasjutumaailm on tinglik "elas kord", ja siis peab teda oskama juhtida, et ta koos nendega ei viskaks minema ka seda kaunist ja head, mida nad kannavad. Räägi oma lapsele ka Jeesusest ja tema Emast, lapse arusaamisega arvestades. See on hädavajalik. Muinasjutud ei asenda kunagi Jõulupühi, lastelaulud jõululaule, miski ei asenda kunagi Kolgata kurbmängu.

Psühholoogilised uurimused on tõestanud, et lastekodulapsed, või lapsed kes pärinevad ebaharmonilistest perekondadest, pole üksnes intelligenti poolest maha jäänud, vaid kogu nende tundeelu, hea ja kurja tundmine on arenenud tunduvalt nõrgemini kui teistel. Tänapäeval on kõigile selge, et laps vajab armastuse õhkkonda. Kogu maailmas tehakse jõupingutusi, et kaotada lastekodud ja leida kõigile "asendusperikond" - liita vanemateta lapsed mingi normaalse perekonnaga. Armastuse õhkkond ei väljendu ainult selles, et laps saaks end kellegi vastu suruda, välja nutta, jagada oma rõõmu, et keegi ütleks "head ööd" ja suudleks otsaette. On tarvis, et laps näeks ka töölt koju tulnud vanemaid ja annaksid endale aru kui väsinud nad on, et nad töötasid ju kogu perekonna heaks, et laps näeks tööd, mis kodu korras hoiab - siis saame rääkida armastuse ja rahu õhkkonnast.

Lastekodus on lapsele ette nähtud teatud kalorite väärtuses toitu, riietus vastavalt õhutemperatuurile. Kui laps peakski aru saama, et kõik see tuleb säästudest, mida ühiskond oma tulumaksust talle paneb, siis rohkem küll vaevalt. Laps vajab usalduse keskkonda, et kasvatavatele mõjudele end avada. Ning võtmeks selle avatuse juurde on armastus. Ainult selles atmosfääris saab õpetada last heldima headusest. Tulevikus mõjutab see tema head tahet sedavõrd, et sellest saavad sõltuma tema kõige täksamad moraalsed otsused. Ja tähtis on, et ta oskaks valida kõige parema variandi kasuks, mis lõpuks juhib kõrgeima Hüve juurde.

Nii saab see olema kunagi tulevikus, praegu aga pane tähele oma väikeseid vendi ja õdesid, lapsi oma ümbruskonnas, et sa oleksid neile heaks eeskujuks.

Kasvatus

Saavutad niipalju, kui ise püüad

Neid on kolm. Jan - kõige vanem, Andrzej ja kõige noorem Margarita. Olin olnud koos nendega paljudel matkadel, mägedes ronimas. Kord kui ma neil külas olin, sattus mulle kätte vana fotoalbum. Üks pilt kujutas nende ema ja pisikest Andrzejd suuskadel, viimasel kohkumisest kõver ilme näol. "Siin on Andrzej esimest korda suuskadel, ta pani need jalga ainult sellepärast, et lubati pilti teha" kostis Jan. "Ta oli algul hirmus argpüks." Andrzej - mõtlesin endamisi - maakonna noortemeister suurslaalomis.

"Aga siin on ta esimest korda mere ääres. Vett ei kannatanud ta kohe mitte sugugi" kommenteeris ema. Mina aga mäletan korda, kui me Darlowis käisime. Andrzej oli siis 17 aastane. Ta läks merre ujuma, olgugi et oli külm, ja hoolimata suurest lainest tundis ta end kui kala vees.

Siis, seda albumit vaadates hakkasin ma aru saama, millise metoodika järgi kasvasid need vanemad oma lapsi. Silmasin hoolikalt valitud lastekirjandust raamaturiiulil, mulle tuli meelde, kui sageli see perekond ühiselt teatris ja kontseril käis, millise hoolega nad oma maja juures ühiselt aiatööd tegid. Ma ei tea siinamaani, kui palju oli see metoodika vaistlikult kujundatud, kui palju teadlikult õpitud, kuid ma tean, kui tähtis on õpetada last ja hiljem noorukit uute läbielamiste maailma. Inimene peab "vallutama" koos teda ümbritseva maailmaga ka iseenda.

Inimloomus on rikas, kuid see rikkus ei tule esile iseenesest. See sõltub alguses just vanematest - nemad peavad juhatama oma lapsed uute maailmade juurde. Oma osa on siin ka koolil. Muinasjutud, joonistamine ja maalimine, kirjutamine ja õppimine, jutustused, meelelahutus, mängud, kollektiivne sport - võrkpall, korvpall, jalgpall, aga samuti jalgrattasõit, kergejõustik, meisterdamine - puust, klaasist, plekist, traadist, riidest; kokkupuude elava loodusega: aiatöö, ekskursioonid.

Alguse üle otsustavad ju tõesti vanemad ja õpetajad, kuid järk-järgult, eneseteadvuse kasvades peab inimene ise initsiatiivi enda kätte võtma, valima oma huvialad, leidma oma eriala.

Puhka rahus, Tony Bland

isa Kevin Kelly

*Rest for Tony Bland,
The Tablet, 13. märts 1993*

Tony Bland suri märtsi algul, pärast seda, kui tema kunstliku toitmise süsteem välja lülitati. Ta oli siis 22-aastane.

Hillsborough' jalgpallikatastroofi ohver oli olnud pöördumatu kooma seisundis viimased neli aastat oma elust.

Teenides kogudusepreestrina, puutun ma tihti kokku vähihaigete ja nende perekondade keerulise olukorraga, kui neil tuleb langetada otsus, millist ravi eelistada. Harva on haige jaoks kõige tähtsam see, milline menetlus pikendaks ta elu kõige kauem. Üldreeglina tunnevad nad enam huvi, kuidas see menetlus mõjutab nende elu. Nad tahavad meeletult elada nii kaua, kuni nad saavad seda teha väärikalt, võimelistena hindama ja nautima oma perekonna ja sõprade armastust. Kuid nad ei taha kasutada meditsiinilisi eriprotseduure, mis pikendaksid nende elu sellest punktist kaugemale. Paljudel tingib säärase hoiaku kaine mõistus. Ma usun, et see põhineb ka sügavalt kristlikul tõekspidamisel, mis vaatleb surma tulevase täiuslikuma elu kontekstis ja usub, et meditsiin on inimese teenistuses, mitte vastupidi.

Sellist kindlat, elulähedast hoiakut toetab ka katoliku kiriku traditsiooniline meditsiinieetika. Seda probleemistikku käsitlevad moraaliteoloogialaalsed kirjutised on aastaid keeldunud vaatlemast füüsilist elu kui absoluutset väärtust. Järelikult pole nad iial mõelnud, et elu tuleks hoida alal nii kaua kui võimalik. Nende jaoks on inimelu väärtus seotud faktiga, et see on inimesiksuse elu. Järelikult on tähtis iga elu alalhoidva meditsiinilise protseduuri määramisel silmas pidada seda, kuid võrd elavana säilitab ta inimese isiksuse. Kas ta võimaldab elada suhteliselt normaalset elu, või jätab mingil moel oluliselt teovõimetuks? Kuna aga siin pole tegemist tapmisele õhutamise või millegi samaväärsega, jäägu meditsiini kohustuslikuks osaks püüd pikendada patsiendi elu nii kaua kui võimalik.

Selle õpetuse arendamisel kerkitab esile küsimus: kas isik, kelle tervis on kahjustatud eluohtriku seisundini, on kohustatud läbi tegema meditsiinilise menetluse, mis pikendab elu? Harilikult vastatakse, et oleneb asjaoludest. Reeglina on see kohustuslik juhul, kui on täidetud kaks tingimust: et menetlus toob patsiendile reaalselt kasu, ja et ta pole ülemäära koormav. Neid kahte tingimust selgelt kaalutledes võime kujundada sidusa terviku otsustusprotsessist, ja saada julgustust tähtsaks arusaamaks, et lihtsalt ellujäämine pole meile kui inimesiksustele kõige olulisem. Sellest tähtsam on, missuguseks eluks me võimelised oleme.

Iga inglise keelt kõnelev preester, kes õppis seminaris enne Vatikani II kirikukogu, võib meenutada kaht kõige arvestatavat autorit meditsiinieetika küsimuste käsitlemisel. Need olid Ameerika jesuiidid **Gerald Kelly** ja **Edwin Healy**. Kelly *Medico-Moral Problems* ("Meditsiinilis-moraalsed küsimused", 1960) ja Healy *Medical Ethics* ("Meditsiinieetika", 1956) olid nädistekstid enamikus seminaridest. Lühike ülevaade viisist, kuidas nad käsitlesid üht või teist põhiküsimust, annab aimu, kuid võrd nende meditsiinieetika oli kujundatud kristlikust suhtumisest elusse ja surmasse ning meditsiini otstarbe isiksusekesksest mõistmisest.

Kui elu saab alal hoida ainult meditsiinilise sekkumise abil, tuleb nende autorite meelest arvestada kõiki võimalikke tegureid, et määrata, kas sekkumine on kohustuslik (korraline) või vabalt valitav (erakorraline). Näiteks on tähtis see, kui pikk meditsiiniline sekkumine on vajalik. Healy kirjutab: "Kui ükskõik kumb, kas hapnikutelk või kunstliku hingamise aparaat, on inimese elusolemiseks püsivalt vajalikud, tuleb seda arvestada erakorralise abinõuna. Püsivalt vajaliku all mõeldakse, et see on vajalik pikaks ajaks, näiteks kuueks kuuks või kauem." Kuid kumbagi menetlust ei tule pidada erakorraliseks, kui neid kasutati üksnes "patsiendi ajutisest kriisist välja aitamiseks".

Ehkki Kelly ja Healy analüüs tegeles põhiliselt patsientidega, kelle tervis oli eluohtrikul määral

kahjustatud, oli mõningail vaadeldud juhtumel ka surm vältimatu. Vaadeldes praktilist külge olid nad nõus, et reeglina on suremisprotsessi pikendamiseks vähe kasu. Selles piiratud kontekstis tähendas vältimatut surma olukord, kus tekkis vajadus patsiendi kunstlikult toita. Enamasti oli neil lihtne nõustuda, et taolist toitmist saab põhjendatult pidada erakorraliseks abinõuks. Järelikult ei ole selle kasutamine kohustuslik ja sellest loobumine oleks aktsepteeritav. Muidugi pidasid nad meditsiinilist toitmist erinevaks loomulikust toitumisest, mida vaadeldi kui tavalist ja alati kohustuslikku igapäevast hoolitsust inimese eest. Healy ütles, et elu pikendamisel ainult nädala või kahe võrra tuleb kasutada "üksnes loomulikke vahendeid nagu toit, jook ja muu sarnane" ning mitte "kunstlikku abi, nagu intravenoosne toitmine".

Küsimust intravenoosest toitmise kohta elu alalhoidmiseks vaatleb ka Kelly. Kui arstid on tuvastanud, et patsient on lõpukoomas, pole Kelly arvates moraalset kohustust nõuda intravenoosset toitmist: "Sellises olukorras on ilmselge, et kunstlike elushoidjate kasutamatajätmine pole sama kui halastusmõrv. Minu arvates on fakt, et (väljaarvatud väga erilised olukorrad) pole kunstlikud vahendid mitte ainult tarbetud, vaid neid lausa ei tohiks kasutada, kui on diagnoositud lõpukooma."

Meditsiinitehnika areng on alati seotud uute eetiliste probleemidega. Intravenoosne toitmine patsiendi elu püsivalt vegeteerivas seisundis (PVS = *persistent vegetative state*) hoidmiseks ei olnud Kelly ja Healy ajal veel päevakorra kerkinud. Järelikult ei tea me kindlalt, mida oleksid nad öelnud otsuse kohta eemaldada Tony Bland kunstlikust toitest ja jootmisest. Kuid kuna nende vaated on meieni jõud-

nud meditsiinieetika traditsioonilises valguses, usun ma, et pädevaid oletusi võib teha.

Ma arvan, et need autorid oleksid pidanud kunstlikku toitmist Tony Blandi puhul erakorraliseks ja seega vabalt valitavaks vahendiks tema elu alalhoidmisel, ja selle puhul toonitaksid nad, et eetilisest küljest ei olnud see väljalülitamine sama mis surnuks näljutamise läbi tapmine. Ma olen kindel, et nad oleksid kindlalt kaitsnud Tony vanemate ja arstide poolt langetatud otsuse moraalset põhjendatust. Nad oleksid hinnanud nende andunud hoolitsust ja näinud langetatud otsuses selle hoolitsuse jätkumist, pidades silmas, et enne otsuse tegemist elati läbi suurt südamevalu ja ahastust.

Kuidas oleksid meie autorid reageerinud peamistele vastuväidetele, mis kerkisid üles Tony Blandi väljalülitamise kohta kunstliku toite süsteemist? Neist kaalukaim oli, et Tony polnud surnud, ja ta näljutati surnuks. Kelly ja Healy oleksid võinud öelda, et peamine polnud see, kas Tony Bland oli tegelikult suremas, vaid küsimus, kas tema seisukord oli eluohtlik selles mõttes, et ilma jätkuva meditsiinilise sekkumiseta ei võinud ta elu edasi kesta.

Usun, et nad oleksid olnud täiesti nõus nendega, kes tänapäeval kirjutavad, et püsivalt vegeteeriv seisund tähendab paratamatut patoloogiat patsiendile. Nad oleksid täielikult heaks kiitnud analüüsi, mille avaldas jesuiitide nädalaleht *America* (22.11.1986): "Määratluse kohaselt ei saa patsient pöörduvat kooma seisundis olles süüa ja neelata, järelikult sureb ta selle patoloogia tagajärjel lühikese aja jooksul, kui ei võeta kasutusele elupikendamise menetlusi patoloogia vältimiseks. Keeldumine kunstlikust toitmise eest pöörduvatus koomas oleva patsiendi puhul ei kutsu

esile uut hukutavat patoloogiat; pigem võimaldab see juba eksisteerival patoloogial kulgeda loomulikku rada." Nad oleksid ka heaks kiitnud Texase piiskopi sama analüüsi põhjal tehtud järelduse: "Eelpooltoodu moraalne heakskiitmine või püsivalt teadvusetu patsiendi eemaldamine kunstlikust toitest ei ole selle isiku hülgamine. Pigem on see arvestamine faktiga, et isik on jõudnud enese või oma teekonna lõpuni, ja teda ei tohi takistada astumast viimast sammu."

Ma olen ka kindel, et nad ei oleks nõustunud vaatega, et otsustamisel, kas menetlus on või ei ole kohustuslik, tuleb jätta arvestamata, missugune on see elu, mida taolise sekkumisega säilitatakse.

Ehkki Kelly ja Healy ei kasuta väljendit "elu kvaliteet", uskusid nad kindlalt, et arvesse tuleb võtta ka seda, missuguseks eluks on inimene elushoidmise abil võimeline. Healy näiteks võtab selliste kaalutluste puhul arvesse olukorra, milles on inimene, kellel amputeeritakse jalg. Ta nõustub, et võrdselt teiste asjadega võib amputatsioon muuta elu "ahastuseks ja häbiks" patsiendi jaoks, kes peab hakkama elama kunstjalaga.

Healy ja Kelly jaoks on mõlemad menetlus ise ja see, millist elu ta võimaldab - tähtsad tegurid patsiendi suhtes otsuse langetamisel. Nad toonitavad loomulikult, et taoline otsustus ei sea mingil viisil küsimuse alla patsiendi inimväärikust või tema loomupärasest õigust ravile ja hoolitsusele. Öieti nad usuvad, et taoliste tegurite arvestamise vajalikkus justnimelt tuleneb patsiendi kui inimisiksuse väärikusest, koos õigusega kasutada legitiimset vabadust ja vastutust otsustamisel, milline tervishoid on sobiv.

Peale selle eitavad nad kategooriliselt, et nende arvamus võiks mõjuda ähvardusena eakaile või vaim-

sete kahjustustega inimestele. Seliste isikute olukord pole meditsiiniline elusäilitamine ja ei kuulu järelikult selle diskussiooni valdkonda.

Mõneski reaktsioonis Tony Blandi loole on meie jaoks määravaks arusaam katoliku kiriku meditsiinieetika traditsioonist, mis näib olevat kadumisohus. Siin võib olla üheks põhjuseks mulje, et inimese õigust elule tuleb pidada väärtuseks, mis kuulub väljaspoole arutlust. See viib kõrvale traditsioonilisest isiksusekesksest rõhuasetusest ja jõuab vastupidisele suundumusele. Ma oletan, et Healy ja Kelly oleksid pooldanud palju rohkem Ameerika moraaliteoloog Shannonit ja Walterit, kui need meenusid meile oma raamatus *Quality of Life* ("Elu kvaliteet", 1990), et "kuigi elu hoidmine on hea - ja isegi väga hea - pole bioloogiline elu suurim väärtus, ega ka väärtus, millel on õigus ainuvalitseda meie üle."

Kelly pooldas elu säilitamise olukorras "möödukat suhtumist" hoolitsusel patsientide eest. Ta hoiatas äärmusliku hoiaku eest, mis võib tekitada "suure närvipinge sugulastes, kui nad on sunnitud nägema päev päeva järel teadvusetut isa, ema, venda jne, kelle elus püsimine sõltub intravenoosest toitmisest, hapnikust ja muust taolisest. Möödukas suhtumine sunnib vähema tõenäosusega kandma sääras koormat. /.../ Peab jääma teatavatesse piiridesse otsustades, mida tuleb või võib teha elu ajutise pikendamise korral. Seda pean ma 'heaks katoliiklikuks' suhtumiseks".

Kellyl pole raske hoida kooskõlas oma usku ja seda, et patsiendil võib olla õigustatud soov surra. Arutledes ühe kirjutaja arvamuse üle, et "patsient kui teo otsene objekt ei saa katkestada erakorraliste vahendite kasutamist, et lühendada oma elu", alustab ta: "Kas

kõik moralistid nõustuvad sellega? Kuna erakorralised vahendid ei ole patsiendile kohustuslikud, ja kuna soov surra on mõistetav, ei näe ma, miks ei saaks erakorralisi vahendeid ära jätta just selleks, et seaduspärastada seda soovi." Jooneluses tsiteerib ta Palmieri' arvamust, et "hirm elada invaliidina võib panna inimese keelduma amputatsioonist". "Ma olen veendunud," ütleb Kelly lihtsalt, "et kui tugeva valu või täieliku teovõimetuse seisundis olev isik hoitakse meditsiiniliste vahenditega elus, peaks olema õigustatud tema palve pigem lasta tal surra selle menetluse ärajätmise läbi kui elada edasi sellises seisundis."

Kuidas suhtuda tõsiasja, et Tony Bland polnud võimeline ise otsustama, mis oleks temale parem? Kellyl on oluline soovitus arstile, kes peab langetama otsuse: "Arst peaks püüdma mõistlikult kaaluda, mida sooviks patsient, kui temalt saaks küsida. See tähendab, et arstil on aukohus teha oma parim patsiendi huvides. Kui teise arvamus selle üle otsustamiseks pole piisav, aitab kuldne reegel: mida sooviks arst ise, kui ta oleks patsiendi olukorras?"

Pole sugugi võimatu, et ma ise langen õnnetuse ohvriks, mis muudab mu PVS patsiendiks. Kuna nii nagu enamik inimesi, usun ka mina, et elu on kaugelt enam kui lihtsalt elusolemine, võin kindlalt öelda: ma ei taha, et minu elu pikendaks kunstlik toitmine. Väljendamaks seda, mis minu uskumust mööda on elu ja mis on meditsiin, pean ma taolist kunstlikku toitmist "tarbeks". Oletatavasti ma otsustan, et see elu, mis on mulle pakutud meditsiini abil, pole muud kui eksisteerimine laostava jõuetuse seisundis, võimatusena eneseteadvusele ja perspektiiviga liikuda vaid füüsilise degeneratsiooni suunas. Ma olen

veendunud, et selline elu ei säilita mu inimväärikust. Hoida mind meditsiini abil elus sellises seisundis, ei teeni minu kui isiksuse huve.

Loomulikult ei paku ma seda arutlust argumendina enesetapu või eutanaasia poolt. Samuti ei taha ma tagasi lükata kristlikku usku, et leppimine möödapääsmatu kannatusega, milline see ka poleks, võib tähendada sügavat hingelist kasvamist. Katoliku kiriku traditsiooniline meditsiinieetika on seda alati tõeks pidanud. Hoolimata sellest rõhutab ta, et eluohtlikus seisundis inimese kannatusi, mida põhjustab meditsiiniline sekkumine elu säilitamiseks, võib vältida, kui ma kõike kaaludes jõuan vastutustundlikule arusaamale, et eelnimetatud otsus on rohkem kooskõlas mu inimväärikusega kui meditsiiniline sekkumine.

Taolises situatsioonis võiksin isegi eelnevalt kirjutada korralduse, paludes inimesi minu otsust respektierida. Ma ei usu, et võiksin muutada inimeseks, kes on võimeline eneselt elu võtma. Ka ei usu ma, et suudaksin anda minu eest hoolitsejatele juhtnööre minu tapmiseks. Usun, et taoline eelnev korraldus (*tuntud 'ravitestamendi' nime all - toim.*) on vägagi kristlik tegu ja täielikult kooskõlas üldiste, katoliku kiriku traditsioonilisele meditsiinieetikale toetuvate moraalipõhimõtetega.

Käesoleva artikli eesmärk oli väga tagasihoidlik. Ma jätan teistele tähtsa ülesande analüüsida seadusemeeste otsust. Ma lihtsalt püüdsin tõestada, et eetilise vaatenurgast ei saa antud juhtumil Tony Blandi eemaldamist kunstlikust toitesüsteemist pidada tema tapmiseks. Ja seda võib öelda, olles täies kooskõlas katoliku kiriku traditsioonilise meditsiinieetika peajoonega.

Tõlge: Reet Weidebaum

Tagakiusatud piiskopi generaalvikaar oli ... hoopis naisterahvas

Kõik need inimesed, kes olid Tšehhoslovakkia pörandaluse katoliku kiriku liikmed, tõrjuvad rääkimast oma kommunistiaegsetest läbielamustest. Eriti suureks tabuks on siinjuures peetud naise rolli kirikus. Üks silmapaistev erand selles mõttes on Ludmilla JAVOROVA, kes oli üle 20 aasta, 1967-1988, pörandaluse piiskopi generaalvikaar.

Praegu elab ta Tšehhimaal - väikeses korteris Brno linna lähisel. Kohusetruukatoliiklasena on ta huvitatud kõigest, mis sünnib kirikus ja selle teoloogia alal. Ühes esimestest intervjuudest, mille Javorova andis Austria kuukirjale "Kirche Intern", küsis ajakirjanik temalt, kas on ikka korrektne teda generaalvikaariks kutsuda. "Loomulikult on see õige," vastas ta rahulikult ja ebalemata. "Mind tunnistati sellena täiesti seaduslikult. Kuid siinjuures te peate aru saama - see oli eriolukord, mis oli tingitud erandlikust situatsioonist."

Nüüd on ta veidi üle kuuekümne. Javorova oli juba teismeliseeas väljas, kui 1950. aastal algas Tšehhoslovakkias kirikule kõige rängem tagakiusamiste ajajärk. Katoliku kiriku juhtkond vangistati ja ordurahvas, keda oli kokku umbes 10 000, jäid kloostritest ilma. Preestritel pidi olema riigi poolt väljastatud töötluba. Katoliiklikud naised kogunesid salaja väikeste gruppide ja üritasid jätkata pörandalust religioosset kasvatustööd. Javorova, kes oli otsustanud mitte abielluda - ta soovis

õppida teoloogiat - oli peagi ühe sellise rühma eestvedaja.

Tema väikese kodukoha Chrlice kogudusepreester oli 1948. aastal preestriks pühitsetud Felix DAVIDEK, kellel oli ümbruskonna noortele väga suur mõju. 1950. a. Davidek arreteeriti, ning ta oli vanglas 14 aastat. Seal tegi ta plaane, kuidas kirik tulevikus totalitaarrezhiimi tingimustes tegutseda võiks. Javorova säilitab siiani tema kiriku, millest osa on kiiruga kritseldatud vangla tualettpaberile.

Kui Davidek 1964. aastal vabanes, oli tema esimeseks mõtteks, kuidas kohandada kirikut uude poliitilisse situatsiooni kommunistlike tagakiusamiste tingimustes. Ta oli veendunud, et kui kirik niivõrd vaenulikes oludes jätkab tööd endiste struktuuride ja traditsioonidega, siis jääb ta varsti ilma kõigist oma liikmetest. Davideki poolt ümber töötatud käsitlused kiriklikest ametitest olid seetõttu palju "avaramad" kui normaalse kirikuseaduse korral seda lubatakse, seletas Javorova kord intervjuus Austria TV-le. Davidek andis uusi funktsioone ja rolle nii abielus preestritele kui ka isegi "nagu-preestri" rolle naistele.

Nagu nüüd on kinnitust leidnud, pühitseti Davidek 1967. a. salaja piiskopiks. Ta oli julgeolekuteenistuse pideva kontrolli all ning pidi päevaajal töötama haiglas koristajana. Javorova, kuna ta oli naine, äratas palju vähem kahtlusi, ja seetõttu tegi Davidek temast oma generaalvikaari. Olles päeval tavalisel

riigitööl, teostas Javorova siis öösiti oma pastoraaltööd.

Tema ülesandeks oli selgitada välja inimesed, kes soovisid vastu võtta sakramente, leida noored mehed, kes soovisid õppida (tema poolt organiseeritud) salajastesseminarides ning saada "pörandaluse" pühitsuse läbi preestriks; samuti pidi ta jälgima, et kirikusse ei imbuks sisse nuhke. Kuna mingeid käske ei tohtinud kunagi üles kirjutada, pidas piiskop kõiki oma kontakte ülal suulisel teel, ning Javorova oli tema "hääletoruks". Tema kohuseks oli ka hoolitseda piiskopi kontaktide eest Roomaga.

Ehkki Javorova töötas generaalvikaarina kuni Davideki surmani 1988. aastal, rõhutab ta tungivalt, et teda "ei pühitsetud kunagi vastavalt kanoonilisele seadusele" ja et üleüldse ei pühitsenud Davidek kunagi naisi. Veelgi enam, Javorova saab väga vihaseks, kui Davidekit süüdistatakse selles, et tal oli ordineeritud naispreestrid.

Aga kui Javorovale endale esitada küsimus, kas ta sooviks, et Rooma annaks loa naiste preestriks pühitsemiseks, on ta vastus lihtne: "Jah, muidugi. Kui see otsustatakse nii, siis oleksin esimeste seas, kes niisugust otsust südamest tervitaksid. Ma olen selle üle väga palju mõelnud, ja leian, et kirikus on tõesti vajadus naispreestrite järgi. Ka mina ise tahaksin saada preestripühitsuse, kui Rooma seda kunagi peaks võimaldama." □

MAAILMAST UUDISEID KATOLIILIKUST MAAILMAST UUDISEID KATOLIILIKUST

VATIKANI USULEVITAMISE KONGREGATSIOONI juhataja, kardinal RATZINGER andis intervjuu päevalehele "Trenta Giorni". Küsimusele, kas poleks aeg kutsuda kokku Vatikani III kirikukogu, vastas kardinal, et ta peab niisugust arengut enneaegseks. Teatud ringkonnad on selle nõudmisega välja tulnud kiriku distsipliini rangemaks muutmise eesmärgil. Ratzinger rõhutas, et kirikukogud halvavad kiriku normaalse elu küllalt pikaks perioodiks, sellepärast tohib üldkontsiili kokku kutsuda ainult äärmise vajaduse sunnil.

Samas kummutas kardinal arvamuse, nagu oleks olnud uue "Rooma-katoliku kiriku katekismuse" väljaandmise eesmärgiks moderniseeritud pattude loetelu. Moraali käsitlev osa hõlmab kardinali tunnistust mööda ainult kolmandiku uuest katekismusest, kuid ilma selleleta ei saa kristlikust maailmakäsitlusest rääkida. Samuti ei ole ta nõus arvamusega, et uue katekismuse seksuaalmoraal tuleb tänapäeva maailma seksuaalhullusele liigselt vastu. Kardinal pööras tähelepanu asjaolule, et seksuaalmoraal on ainult üks moraaliopetuse kriteeriume. Selle kõrval pole vähemtähtsad eetilised-poliitilised aspektid. Me ei saa mööda minna poliitikast ja sotsiaalsest õigusest, eriti kui me peame silmas kolmandat maailma ja samuti suurt osa Aafrika ja Aasia riike, toonitas ta.

Usulevitamiskongregatsiooni juhataja prognoosid kristluse arengu kohta lääneriikides ja postkommunistlikes maades olid pessimistlikud. Kommunismi langemisega on maad võtnud relativism ja skeptitsism, religioon on mandunud spiritismi tasemele, mis ei puuduta enam inimese sügavamat olemust. Mõningate massiteabevahendite teravaid rünna-kuid kiriku vastu hindab kardinal Ratzinger siiski positiivselt, sest see aitab evangelisatsioonitööd paremini korrigeerida ja paneb evangeeliumitõdede üle arutlema palju neid inimesi, kes muidu oleksid jäänud kõrvaltvaatajateks.

NEED ANGLIKAANI PREESTRID, kes ei ole nõus naiste preestrikspühitsemisega, on pidanud katoliku kiriku-ga aktiivseid läbirääkimisi, soovides viimasega liituda, kuid jätkata ka oma tööd preestrina. Nõupidamised, mille tulemusel võib Rooma alluvusse tulla 500 kuni 1000 vaimulikku, on mitteametlike teadete kohaselt jõudnud lõpusirgele. Anglikaanide poolt on välja pakutud kas "anglikaani riituse" loomist idariituste põhimõttel, või siis Opus Dei taolise personaalprelatuuri varianti. Katoliku pool on esialgu suhtunud mõlemasse ideesse ettevaatusega ning pidanud tõenäolisemaks seda, et katoliku kiriku piiskopkon-nastruktuuri raames lubatakse pidada jumalateenistusi anglikaani liturgia kohaselt.

Suurbritannia katoliku kiriku pea, Westminsteri ülempiiskop Basil HUME on avalikult väljendanud lootust, et taasühinemine, mille eest aastasadade

vältel on palvetatud, võiks praegu avanenud võimaluse läbi lähemale jõuda. Katoliku ilmikute seas aga on asjasse suhtunud hoopis väiksema vaimustusega. Ilmikud on tõstnud esile küsimuse, kas see, et naiste preestrikspühitsemisse suhtutakse tõrjuvalt, võib olla piisav põhjus katoliku kirikusse vastuvõtmiseks, või peaks neilt vaimulikelt eeldama - nagu seda kõigi katoliku usku pöördujate puhul tehakse - tõelist veendumust, mis hõlmab kogu katoliikliku religioonikäsitlust. Sealjuures paneb paljusid muretsema ka see, kuidas mõjutab massiline ületulek riigi oikumeenilist atmosfääri ning katoliku ja anglikaani kiriku vahelist teoloogilist dialoogi.

HIINA TAGAKIUSATUD KATOLIILIKLASTEST on 18 hiljuti vanglast vabastatud. Põhjuseks on Hiina soov parandada maailma arvamust inimõiguste olukorras riigis - kuna Peking soovib endale saada 2000. aasta olümpiamänge. See ei tähenda siiski veel, et on toimunud mingi muutus usuvabadusse suhtumises; Roomale ustavaid katoliiklasi püütakse endise jõuga sundida liituma "patriootliku" katoliku kirikuga.

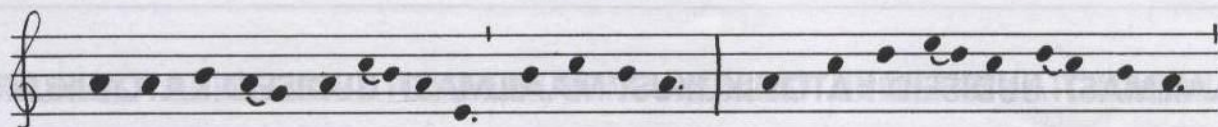
Samal kombel püüti ROK-i komisjoni veenda Pekingi ökoloogilises puhtuses - külaskäigupäevadel lülitati välja kõik linna katlamajad, et nendest tekkiv saaste hajuks; miljonid kodud jäid külma kätte.

INDONEESIAS, JAAVA SAAREL pöördus katoliku usku 250 muhameedlast. Nad tunnistasid, et katoliiklus võitis nende südame, kuna see kirik respektierib täielikult nende traditsioonilist kultuuri.

LÕUNA KOREAS ON 2 923 286 katoliiklast - see on 6,7% elanikkonnast. Kolmandik neist elab riigi pealinnas Sõulis. Lõuna-Koreas on üks kardinal, kolm peapiiskoppi, 17 piiskoppi, ligi kaks tuhat preestrit ja ligi viis tuhat orduõde. Kolm piiskoppi ja 219 preestrit on välismaalased. Iseäralik on see, et 60% Lõuna-Korea katoliiklastest on naised.

DIPLOMAATILISED SUHTED MONGOOLIA ja Püha Aujärje vahel sõlmiti 1992. aasta aprillis, kuid nuntsiaatuuri avamiseni jõuti alles hiljuti. Mongoolia nuntsiaatuseks määrati piiskop BULAITIS, kes on (välis)leedulane. Katoliikliku vaimulikkonna kogu selle hiiglasliku riigi territooriumil moodustavad kolm munka, kelle ülesandeks on peamiselt heategevus.

MOSKVA KATOLIILIK TEOLOOGILINE kolledzh töötab juba aasta aega. Selle ülesandeks on katehheetide ettevalmistamine. Hiljuti määrati kooli uueks juhiks itaallane, isa Bernardo ANTONINI. Kolledzhil on lühikese ajaga tekkinud filiaalid Peterburis, Saraatovis, Samaaras, Tomskis ja Grodnos. Koolil on ka õhtune ja kaugõppeosakond.

Hal-le-luu- ja, hal-le-luu- ja, hal-le-luu- ja! Meil' ing-lid tä - na hüü - a - vad:

kõik tul- ge kiit - ma Ku - nin-gat, kes hu-ka-tu - sest va - bas-tab, hal-le-luuja!

Halleluuja, halleluuja, halleluuja!

Meil' inglid täna hüüavad:
kõik tulge kiitma Kuningat,
kes hukatusest vabastab, halleluuja.

Halleluuja, halleluuja, halleluuja!

Ta tõusis surnuist ülesse,
läks Isa juurde taevasse,
et valmistada meile tee, halleluuja.

Halleluuja, halleluuja, halleluuja!

Kord pühapäeva koidikul,
aovalges varahommikul
on naised vagal rännakul, halleluuja.

Halleluuja, halleluuja, halleluuja!

Nad tahtsid Jeesust salvida,
kes suri ristil ohvrina,
et Tema Ihu austada, halleluuja.

Halleluuja, halleluuja, halleluuja!

Kuid haud - see oli avatud,
Jeesus, kes süütult hukatud -
ta oli hauast kadunud, halleluuja.

Halleluuja, halleluuja, halleluuja!

Vaid ingel istus sädelev
ja andis teada naistele:
teid Galileas ta ootab ees, halleluuja.

Halleluuja, halleluuja, halleluuja!

Kui jüngreid täitis kurvastus
neil kostis rahunutervitus -
seal seisis Jeesus Kristus, halleluuja.

Halleluuja, halleluuja, halleluuja!

Kuid Toomast polnud nendega
ning ta ei suutnud uskuda,
et Issand võinuks ärgata, halleluuja.

Halleluuja, halleluuja, halleluuja!

Tal Jeesus pidi ütleva:
võid käega haavu puutuda,
et saaksid jälle uskuda, halleluuja.

Halleluuja, halleluuja, halleluuja!

Siis Toomas tuli vaatama,
võis kõiges ise veenduda.
Ta hüüdis: Issand, Kuningas! Halleluuja.

Halleluuja, halleluuja, halleluuja!

On õndsad need, kes usuvad
ja nägemata mõistavad,
nad taevariigi pärivad, halleluuja.

Halleluuja, halleluuja, halleluuja!

Nüüd kiitkem kooris Jumalat,
nii vägevat ja ülevat,
kes meile heldust osutab, halleluuja.

Halleluuja, halleluuja, halleluuja!

Et igaüks siin orjuses
võiks vabaneda pattudest
ja jõuda Taeva kirkusse, halleluuja.

Halleluuja, halleluuja, halleluuja!

Tõlge: isa Rein Ōunapuu